
Mr Predrag Vukasović
Institut za uporedno pravo, Beograd

VRHOVNI SUD SAD – ORGANIZACIJA, FUNKCIJE, RANA ISTORIJA

Vrhovni sud SAD je najviši organ sudske vlasti u SAD. Moćan položaj koji zauzima odraz je ukupnog položaja sudske grane vlasti u američkom političkom sistemu, koji obeležava složena igra nezavisnosti i međuzavisnosti. Često se ističe da je sudstvo ravnopravnije od druge dve grane vlasti – izvršne i zakonodavne. Američka socijalna, ekonomска, pa čak i politička istorija može se pisati u svetlosti presuda Vrhovnog suda, baš kao i posredstvom najčešće primenjivanog smenjivanja predsednika. Ovaj prilog treba da ispita ulogu Vrhovnog suda u ostvarivanju odredbi Ustava SAD. Glavni naglasak je stavljen na njegovo ustavnozaštitnoj ulozi koja odgovara ustavnom sudstvu u kontinentalnim pravnim sistemima. Razmatraju se ključne organizacione garantije njegove nezavisnosti, kao i inherentne granice delotvornosti takvih garantija. Njegove članove postavlja Predsednik, uz saglasnost Senata. Svoju nezavisnost od izvršne i zakonodavne vlasti Vrhovni sud duguje neograničenoj dužini mandata sudija, precizno određenoj nadležnosti suda, kao i precedentnoj prirodi američkog pravnog sistema, nasleđenoj od engleskog common law-a. Vrhovni sud SAD može se definisati kao specifična kombinacija apelacionog, kasacionog i ustavnog suda. Sem toga, on ima i izvesnu ograničenu prvostepenu nadležnost. Ali politički najvažnije ovlašćenje suda je njegovo pravo da proglaši ništavim svaki akt zakonodavne ili izvršne vlasti koji nije u skladu sa Ustavom SAD. Zbog toga su svi predsednici nastojali da sastav suda bude takav da većina sudija podržava njihovu politiku, koristeći u tom cilju svoje pravo da imenuju sudije. Uticaj izvršne vlasti na sud odražava se u podelama i neslaganjima među sudijama, svrstanim uz konzervativni, centristički ili liberalni deo političkog spektra. Te razlike unutar najviše američke sudske instance oduvek su postojale, ali se one stalno zaoštravaju od vremena Reganove konzervativne revolucije nadalje. Posebna pažnja posvećena je formativnom razdoblju istorije američkog Vrhovnog suda. Navedeno je

nekoliko ključnih presuda iz tog vremena da bi se ilustrovalo način na koji je Vrhovni sud, tumačeći ustavne odredbe, oblikovao ukupan politički i pravni sistem tek osnovane republike.

Ključne reči: Vrhovni sud SAD; ovlašćenja; organizacija; funkcije; istorija; Ustav SAD

* * *

Vrhovni sud (Supreme Court) predstavlja najviši organ sudske grane vlasti u SAD. A sudstvo je opet jedna od tri načelno ravnopravne i međusobno nezavisne, no ipak brižljivo usklađene sfere, koje među sobom, shodno političkoj teoriji koja leži u osnovi američkog Ustava, dele ukupan državni suverenitet. Zahvaljujući insistiranju ustavotvoraca na nezavisnosti sudstva i garantijama te nezavisnosti, moglo bi se, s neznatnim preterivanjem, reći da je sudstvo ravnopravnije i nezavisnije od zakonodavne, pa čak i od izvršne vlasti. Presude najvišeg sudskeg organa stoga imaju značaj koji daleko prevazilazi domen pravne istorije. Politička i socijalna povest SAD mogle bi se jednakom delotvorno izložiti uz pomoć presuda Vrhovnog suda, koliko i uvidom u rad predsedničkih administracija ili zakonodavnu delatnost Kongresa. Okolnost da to do sada nije činjeno u meri koju omogućuje pomenuta građa više je plod istoriografskih konvencija nego posledica načelnih prepreka koje bi stajale na putu takvom poduhvatu.

Posmatran iz perspektive evropskog kontinentalnog prava, američki Vrhovni sud predstavlja spoj prvostepenog, apelacionog i ustavnog suda. Tako široka nadležnost, nezamisliva u bilo kojoj drugoj državi sa pisanim ustavnim tekstrom, rezultat je koliko škrtosti ustavnih odredbi, toliko i tradicije proistekle iz potonjeg delovanja suda. Odeljak 1 člana 3 američkog Ustava predviđa da se sudska vlast SAD poverava Vrhovnom суду i nižim sudovima koje Kongres može s vremenom na vreme određivati i ustanovljavati. Ustavni tekst ne daje ni najosnovnije naznake o organizaciji pravosudnog sistema. Ostavljajući Kongresu neograničenu slobodu da osniva buduće sudove na saveznom nivou i uređuje njihovu organizaciju i rad, ustavotvorci su na posredan i zaobilazan način dali ustavni osnov organizaciji pravosudnog sistema koja se u vreme pisanja ustavnog teksta nije mogla predvideti. Uostalom, kako ističe Luis Majers (Lewis Mayers), Vrhovni sud je zapravo bio tvorevina Kongresa, ne Ustava. Ustav, istina, nalaže da federalna sudska vlast jednim delom bude oличена u Vrhovnom судu. Ali Ustav ne utvrđuje broj sudija - članova Vrhovnog suda; sve dok taj broj nije bio utvrđen zakonodavnim aktom Kongresa, Vrhovni sud nije mogao da postoji.¹

---

¹ Lewis Mayers: The American Legal System, Harper & Row, New York, 1964, pp 6 – 7

NADLEŽNOST

Apelaciona nadležnost

Osnovna nadležnost Vrhovnog suda proističe iz njegovog ovlašćenja, zasnovanog neposredno na pomenutoj ustavnoj odredbi, da odlučuje o žalbama na presude drugih sudova; gotovo svi sporovi vođeni pred ovim sudom pokreću se žalbom na presudu nižih sudova i imaju u vidu njegovu apelacionu nadležnost.² Naravno, Ustav ne precizira nikakve modalitete vršenja apelacione nadležnosti Vrhovnog suda. Prema pozitivnom zakonodavstvu, nadležnost Vrhovnog suda može se zasnovati:

- a) žalbom kojom stranka u sporu zahteva preispitivanje presude koju je doneo jedan od drugostepenih sudova SAD (United States courts of appeals) ili Drugostepeni sud oružanih snaga SAD (United States Court of Appeals for the Armed Forces);
- b) žalbom kojom stranka u sporu zahteva da Vrhovni sud preuzme rešavanje spora koji je u toku pred nižim drugostepenim sudom pre nego što taj sud doneše presudu u sporu. Međutim, takva žalba je dopuštena samo ako njen podnositelj dokaže da je neodložno rešavanje spora od tako imperativnog javnog značaja da opravdava odstupanje od redovne drugostepene nadležnosti nižih sudova.³
- c) Žalbom na presude prvostepenih sudova (United States district courts) u sporovima koji obuhvataju promenu teritorijalnog važenja kongresnih akata ili akata zakonodavnih tela pojedinih država, ili kada je takva žalba izričito dopuštena posebnim zakonima;
- d) žalbom kojom stranka u sporu zahteva preispitivanje presude koju je doneo jedan od sudova država – članica SAD ako su prethodno iscrpljena sva pravna sredstva pred sudovima te države i ako se spor odnosi na prava garantovana Ustavom SAD ili federalnim zakonom. U drugim slučajevima zahtev za preispitivanje presude državnog suda podnosi se vrhovnom суду dotične države ili – ako taj sud odbije da preispita presudu – drugostepenom суду te države.

Nadležnost Vrhovnog suda SAD može se zasnovati i obraćanjem drugostepenih federalnih sudova koji traže od najviše sudske instance uputstvo u

² http://en.wikipedia.org/wiki/Procedures_of_the_Supreme_Court_of_the_United_States

³ SUPREME COURT OF THE U.S. – RULES Part III. Jurisdiction on Writ of Certiorari Rule 11. Certiorari to a United States Court of Appeals before Judgment, videti sajt <http://www.law.cornell.edu/rules/supct/11.html>

pogledu tumačenja zakona ili zauzimanja načelnog pravnog stava. Ovaj način zasnivanja nadležnosti federalnog Vrhovnog suda ranije beše uobičajen, ali se poslednjih decenija gotovo izgubio: poslednji put upotrebljen je 1981. godine. Žalbom se, najzad, može tražiti da Vrhovni sud izda vanredni sudski nalog: zabranu vršenja neke radnje, puštanje iz neosnovanog pritvora ili obavezući nalog nižem суду да izvrši određenu radnju ili sprovede određeni postupak. Takve naloge retko izdaje Vrhovni sud; češće ih izdaju niži sudovi.

Prvostepena nadležnost

Pored drugostepene, čl. 3 Ustava predviđa i prvostepenu nadležnost federalnog Vrhovnog suda u svim sporovima koji se tiču ambasadora i drugih diplomatsko-konzularnih predstavnika, kao i u sporovima u kojima kao stranka učestvuje neka od država SAD. Prema pozitivnom zakonodavstvu, Vrhovni sud ima prvostepenu i isključivu nadležnost u svim sporovima između dve ili više država – članica. Njegova nadležnost ostaje prvostepena ali nije isključiva u sporovima u kojima je tužilac ili tuženi ambasador ili drugi diplomatsko-konzularni predstavnik strane države, u svim sporovima između SAD i države – članice, kao i u tužbama i drugim postupcima koje država – članica vodi protiv građana druge države – članice ili protiv stranih državljanina.⁴ Slučajevi koji spadaju u prvostepenu nadležnost Vrhovnog suda vrlo su retki: jedan ili dva slučaja u toku zasedanja. Budući da je pun saziv suda nepogodan za rešavanje takvih slučajeva, njihovo razmatranje se poverava sudiji – izvestiocu, istaknutom stručnjaku za granu prava kojoj pripada spor. Njegov izveštaj se podnosiu sudu, koji odlučuje da li će izveštaj prihvati u celini ili izvršiti izmene. Mada je učešće porote u prvostepenom postupku pred Vrhovnim sudom teorijski moguće, posle spora *Georgia v. Brailsford* iz 1794. godine nije zabeleženo njeno učešće.⁵ U sporu *United States v. Louisiana* iz 1950. godine država Luizijana tražila je učešće porote, ali je Vrhovni sud obio njen zahtev uz obrazloženje da spor spada u parnice koje se vode uz primenu načela pravičnosti, a ne u sporove koji se presuđuju samo na osnovu zakona, te da stoga stranke u njemu ne uživaju garantije na suđenje pred porotom koje pruža VII amandman na Ustav. Da je pred sud bio iznet spor koji se presuđuje samo na osnovu zakona, pretres bi se održao kako pred sudijama Vrhovnog suda tako i pred porotom.⁶

---

⁴ <http://www4.law.cornell.edu/uscode/> TITLE 28 > PART IV > CHAPTER 81 > § 1251
Original jurisdiction

⁵ “*Georgia v. Brailsford, Powell & Hopton, 3 U.S. 1 (1794)*”. Retrieved on 2008-05-29.

⁶ *United States v. Louisiana, 399 U.S. 699 (1950)*”. FindLaw. Retrieved on 2008-05-29.

Zaštita ustavnosti

Do sada razmatrane nadležnosti Vrhovnog suda SAD načelno ne prelaze nadležnost vrhovnih sudskeih instanci u drugim državama. On ne bi zahvaljujući njima dobio politički značaj ocrtan na početku ovog teksta. Posebne političke okolnosti postrevolucionarne Amerike, a ne precizne i dalekovide ustavne odredbe, uslovile su da se Vrhovni sud – otelotvorene celokupnog sudske – pojavi kao čuvar ustavnog poretku i tumač (a posredno i stvaralac) ustavnih normi. Doprinos samog Ustava bio je negativne prirode: on nije izričito sprečavao takav razvoj, te je on, shodno njegovim odredbama, bio „pravno moguć“ – da upotrebim omiljenu frazu srbjanskog parlamentarizma. Koreni ustavosudske nadležnosti Vrhovnog suda leže u federalističkom strahu od prevlasti suviše demokratski nastrojenog Kongresa u američkom političkom životu. Po rečima Hamiltona, vodećeg predstavnika federalista, Vrhovni sud, posredstvom sudske nadzora nad zakonodavnom delatnošću Kongresa, obezbeđuje da volja celokupnog naroda, izražena u Ustavu, bude iznad volje jednog njegovog dela, izražene u zakonodavnim aktima Kongresa.⁷ A Medison (Madison), drugi istaknuti federalist, isticao je neophodnost da se tumačenje Ustava prepusti obrazloženom sudu nezavisnih sudske, ne ostavljujući njegov ishod sukobima i nesređenosti svojstvenim političkim procesima. Uostalom, takva uloga federalnog Vrhovnog suda ne beše bez presedana: još pre donošenja federalnog Ustava vrhovni sudovi pojedinih država stavljali su van snage zakone usvojene u zakonodavnim telima zato što su ocenili da su ti zakoni u suprotnosti sa ustavima dotočnih država. Sudska kontrola ustavnosti u državama – članicama, dakle, starija je od federalnog Ustava. Ipak, to ne znači da se Vrhovni sud SAD od samog početka afirmisao kao isključivi tumač ustavnih odredbi i čuvar na njima zasnovanog poretku. Tek 1803. godine na nju se pozvao vrhovni sudska Džon Maršal (John Marshall) u obrazloženju presude u slučaju *Marbury v. Madison*. U njemu je Maršal tvrdio da je obaveza Vrhovnog suda da stavi van snage neustavni zakon nužna posledica njegove dužnosti da sprovodi Ustav, dužnosti na cije vršenje sudske obavezuje zakletva koju su položili. Zbog kljucnog znacaja Maršalovog obrazloženja presude u pomenutom sporu za ustanovljenje i razvoj ustavosudske nadležnosti Vrhovnog suda SAD navodim nešto opširnije njegove argumente.⁸

⁷ <http://www.supremecourt.gov/about/constitutional.pdf>

⁸ U.S. Supreme Court, MARBURY v. MADISON, 5 U.S. 137 (1803) 5 U.S. 137 (Cranch), <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=5&invol=137>

Pre svega, Maršal iznosi uverenje, svojstveno celoj revolucionarnoj generaciji, da osnovu na kojoj se uzdiže čitava američka državnost predstavlja stav da narodu pripada prвobitno (primarrno, prirodno) pravo da utvrdi takva načela budуće političke vlasti koja će najbolje odgovarati njegovoј potrebi za srećom. No, on odmah dodaje da to pravo (ustavotvornu vlast) narod niti može, niti treba da primjenjuje svakodnevno. Jednom utvrđena, ta načela treba smatrati fundamentalnim u tom smislu da se iz njih izvode sve političke i pravne institucije SAD. Vlast koja ih je ustanovila mora, po samoj logici svog vršenja, biti suverena i neograničena. Istina, Maršal nigde ne pominje suverenitet naroda – u to vreme ekstremno radikalnu doktrinu koja je u Francuskoj dovela do sloma ukupnog državnog uređenja, ali se danas nameće suštinska podudarnost između ustavotvorne volje američkih ideologa i Rusoove opšte volje proistekle iz društvenog ugovora. Pored načelne neograničenosti ustavotvorne vlasti, Maršal posebno naglašava vanredni, nesvakodnevni, gotovo jedinstveni karakter njenog vršenja. Upravo zato što se ona retko primjenjuje, norme utvrđene njenim posredstvom trajne su, nepodložne brzim i lakin promenama. Vrhovni sudija norme koje ona utvrđuje nigde ne naziva apsolutno nepromenljivim; čitavo njegovo izlaganje, međutim odiše uverenjem da ih treba što ređe menjati. Iz te primarne i neograničene ustavotvorne vlasti protiče ukupna organizacija države. Ona ima pozitivni i negativni vid: ustavotvorac daje ovlašćenja pojedinim delovima državne vlasti, ali istovremeno utvrđuje i granice tih ovlašćenja. Zasnivajući ustavosudsku nadležnost Vrhovnog suda SAD, Maršal naglašava negativnu, ograničavajuću funkciju Ustava i pretvara sudsku granu vlasti uopšte i Vrhovni sud napose kako u jedinog tumača ustavnih normi tako i u isključivog jemca njihovog sprovođenja.

Pošto su ograničenja izvršne grane vlasti samorazumljiva i čvrsto ukorenjena u anglosaksonskoj pravnoj tradiciji (nije li i sama revolucija bila borba protiv samovolje britanske izvršne vlasti?), on se usredsređuje na odnos zakonodavne vlasti prema ustavnim ograničenjima. Ovlašćenja zakonodavaca su određena i ograničena; Ustav je i napisan da bi se otklonile nedoumice oko njihovog postojanja i obima. Zbog čega bi zakonodavna ovlašćenja bivala ograničena i njihove granice navođene u ustavnom tekstu ako bi zakonodavci mogli u svako doba da zaobiđu postavljene im međe? Razlika između ustavne vladavine i diktature, između ograničene i neograničene vlasti briše se ukoliko ta ograničenja ne sputavaju samovolju onih kojima su nametnuta, ukoliko istu pravnu snagu imaju dozvoljene i nedozvoljene radnje. Maršal do kraja zaoštrava sledeću dilemu: ili Ustav ima veću pravnu snagu od zakona koji su u suprotnosti sa njim, ili zakonodavna grana vlasti može izmeniti Ustav običnim zakonom. On naglašava da nema trećeg rešenja ove dileme. Ili

Ustav sadrži najviše pravne norme, koje se ne mogu menjati uobičajenim pravnim sredstvima, ili one imaju istu pravnu snagu kao i obični zakonodavni akti, te ih zakonodavac može – poput običnih zakona – menjati kad god mu se prohte. Prihvati li se prva alternativa, zakonodavni akt suprotan Ustavu nije deo pravnog poretku; prihvati li se, pak, druga, pisani bi ustavi predstavljeni besmislena nastojanja naroda da ograniči jednu vlast koja se po svojoj prirodi ne može omeđiti. Svi narodi koji su usvojili pisane ustave smatraju da oni sadrže najviše i fundamentalne pravne norme nacije; teorijska podloga svake takve države mora biti stav da je zakonodavni akt koji je u suprotnosti sa Ustavom ništav. Ovo tvrđenje logički proizlazi iz same činjenice postojanja pisanog ustava, te ga Vrhovni sud smatra jednim od osnovnih načela američkog društva.

Ako je zakonodavni akt u suprotnosti sa Ustavom ništav, da li on uprkos svom nevaženju obavezuje sude i proizvodi pravno dejstvo? Drugim rečima, da li takav zakon, mada nije deo pravnog poretku, sadrži normu koja deluje kao deo pravnog poretku. Oduzeti sudovima pravo da poništavaju sve pravne posledice zakona suprotnih Ustavu značilo bi faktički ukinuti razliku između pravne snage Ustava i zakona. Prevashodna nadležnost i obaveza sudske grane vlasti jeste utvrđivanje konkretnog sadržaja pravne norme; „sud izriče šta je pravo“ u konkretnom slučaju. Oni koji primenjuju pravnu normu u pojedinačnim slučajevima nužno moraju formulisati i protumačiti normu koju primenjuju. Ako dva zakona sadrže međusobno suprotstavljene norme, sude moraju odlučiti o pravnom važenju svake takve norme. Ako je zakon u suprotnosti sa Ustavom, a na pojedinačni slučaj se odnose norme i Ustava i njemu suprotnog zakona, sud mora odlučiti da li će na taj slučaj primeniti norme sadržane u Ustavu ili zakonu. Obaveza da se doneše takva odluka prostiće iz same prirode sudske vlasti. Ako sudevi treba da vode računa o normi sadržanoj u Ustavu, te ako Ustav ima veću pravnu snagu od običnog zakonodavnog akta, spor na koji se mogu primeniti pravne norme iz oba izvora mora se rešiti u skladu sa ustavnim normama. Oni koji osporavaju načelo da sudevi treba da primenjuju Ustav kao najviši izvor prava nužno smatraju da sudevi treba da zatvore oči pred Ustavom i da vode računa samo o zakonima. Takav stav podriva same temelje svakog pisanog ustava. To bi značilo da zakon koji je shodno načelima i teoriji američkog državnog uređenja u celosti ništav u praksi ipak postaje sasvim delotvoran i obavezujući akt. To bi dalje značilo da, ukoliko zakonodavno telo uradi nešto što je izričito zabranjeno, takva radnja, bez obzira na njenu izričitu zabranjenost, u stvarnosti proizvodi pravna dejstva. Time bi se zakonodavnoj grani vlasti dala praktična i stvarna svemoć uz istovremeno postavljanje čvrstih granica njenom delovanju. Ustavotvorac bi time propisao ograničenja i u isti mah objavio da se ona mo-

gu zaobići kad god se to poželi. Već sama okolnost da se takvim stavom zapravo poništava pisani ustav – jedna od tekovina na koju Amerikanci gledaju s najvećim poštovanjem – dovoljan je razlog za odbacivanje takve konstrukcije.

Pored ovih opštih razmatranja Maršal navodi i posebne odredbe Ustava SAD koje nalažu sudsku zaštitu ustavnosti. Vlast sudova u SAD proteže se na sve sporove koji proizidu iz primene Ustava. Da li su oni koji su dali takva ovlašćenja sudovima hteli da kažu kako pri njihovom korišćenju sudovi ne treba da vode računa šta piše u Ustavu? Da spor proistekao iz primene Ustava treba da se rešava bez ispitivanja izvora iz čije primene je proistekao? Takvo stanovište je suviše ekstravagantno da bi se moglo braniti. U nekim slučajevima, dakle, sudije se moraju obratiti neposredno ustavnom tekstu. A ako oni to uopšte smeju učiniti, postoje li delovi Ustava koje sudije ne smeju čitati ili primenjivati? Kao primer ustavnih odredbi koje sudovi moraju neposredno primeniti, Maršal navodi zabranu uvođenja izvoznih carina u trgovini između država – članica SAD. Pretpostavimo da se takva carina uvede i da oštećena strana pokrene parnicu radi naknade štete: treba li sud da prihvati nadležnost ili da zatvori oči pred Ustavom, konsultujući samo zakone? On takođe navodi ustavnu zabranu usvajanja zakona kojim se bez sudskog postupka utvrđuje krivična odgovornost pojedinaca i izriču im se kazne, kao i zakona sa retrogradnim dejstvom. Ako se takav zakon ipak donese, mora li sud osuditi na smrt one za koje mu Ustav izričito nalaže da ih zaštiti? Zabranom da se osudi za izdaju neko o čijoj izdajničkoj radnji nisu svedočila dva svedoka ili ko na javnom suđenju nije priznao izdaju ustavotvorac se obraća neposredno sudijama. Ako bi zakonodavno telo izmenilo tu odredbu proglašivši da je za osudu zbog izdaje dovoljno svedočenje jednog lica ili priznanje izvan suda, da li bi se ustavno načelo moral odbaciti i primeniti neustavni zakon? Iz ovih i drugih ustavnih odredbi jasno proističe – zaključuje Maršal – da je namera ustavotvorca bila da Ustav načini instrumentom vladavine kako zakonodavne tako i sudske grane vlasti. Zašto bi se sudija zaklinjao da će obavljati svoju dužnost u skladu sa Ustavom SAD, ako taj Ustav ne sadrži norme koje regulišu njegovu vlast, ako mu je nedostupan i ako se sudija ne može pozvati na njega? Najzad, vrhovni sudija primećuje da se u samom ustavnom tekstu, pri utvrđivanju najviših izvora prava, na prvom mestu помињe Ustav, pa tek zatim dolaze zakoni. I to ne bilo koji zakoni SAD, već oni usvojeni radi sprovođenja Ustava. Dakle, sam tekst Ustava SAD potvrđuje i osnažuje načelo, suštinski važno za sva državna uređenja sa pisanim ustavima, da je zakon suprotan Ustavu nistav i da su sudovi, kao i druge grane vlasti, u svom radu vezani tim izvorom prava.

Iako je eksplisitno formulisano tek 1803. godine, načelo sudske kontrole ustavnosti zakonodavnih akata implicitno je sadržano u samom Ustavu. Opšti karakter njegovih odredbi, koje se ne mogu neposredno primenjivati u svakodnevnom životu, čine neophodnim njihovo tumačenje od strane sudske vlasti jedine ovlašćene da daje takva tumačenja. Maršal je to nedvosmisleno istakao u obrazloženju presude u sporu *McCulloch v. Maryland* iz 1819. godine.⁹ Ustavotvorci su oprezno formulisali ustavne norme najopštijim izrazima, prepustajući njihovu razradu buducim naraštajima, koji će delati u skladu sa promenljivim i nacelno nepredvidljivim istorijskim okolnostima. Ustav koji bi nastojao da detaljno utvrđi sve vidove sopstvene primene podudarao bi se s ukupnim pravnim poretkom; veličinu takvog Ustava ne bi mogao obuhvatiti nijedan ljudski um. Stoga sama priroda ustava zahteva da u njenu budu naznaceni samo osnovni obriši pravnog porekla, imenovani njegovi najvažniji delovi, dok se sitniji elementi iz kojih su ti delovi sastavljeni mogu logicki izvoditi iz njih samih. Mnoga ovlašćenja federalne vlasti nisu izricito navedena u Ustavu, već su shvacena kao nužan uslov za izvršavanje obaveza eksplisitno sadržanih u ustavnom tekstu. Ako, na primer, Banka SAD nije neophodna i podobna za izvršavanje zadataka federalne vlasti sadržanih u Ustavu, ona će biti lišena ustavnog osnova svog postojanja i delovanja. Međutim, neophodnost i podobnost određenog sredstva nisu pravne kategorije, niti su jednom za uvek date; one su proizvod nacelno promenljivih istorijskih okolnosti. Jedino je tako bilo moguce da SAD tokom više od dva stoljeća zadrže isti ustavni tekst, istina dopunjavan ogranicenim brojem amandmana. Takvo stanje stvari dodatno jaca ulogu i položaj sudske grane vlasti i njenog najvišeg nosioca – Vrhovnog suda SAD. Granica između tumačenja pravne norme i njenog stvaranja, i inace krajnje nepostojana, u slučaju sudskog organa s autoritetom kakav uživa Vrhovni sud i pod preovladujucim uticajem precedentnog nacina pravnog mišljenja, biva potpuno izbrisana. Uz nešto preterivanja može se tvrditi da Ustav SAD ne cini samo srazmerno kratak tekst koji se pod tim imenom svake godine štampa u milionskim tirajima, već i nepregledna masa obrazloženih presuda Vrhovnog suda, priступacna samo profesionalnim pravnicima, koja se svake godine bogati desetinama hiljada novih presuda. Istina, Ustav donekle ogranicava ovu suviše aktivnu ulogu sudske vlasti u stvaranju prava, zahtevajući da sud svo-

⁹ U.S. Supreme Court , M'CULLOCH v. STATE, 17 U.S. 316 (1819) 17 U.S. 316 (Wheat.) M'CULLOCH v. STATE OF MARYLAND et al. February Term, 1819

¹⁰ <http://www.supremecourtus.gov/about/constitutional.pdf>

ja pravna mišljenja daje samo u presudama sporova i parnica iznetih pred njega, Džon Džej (John Jay), prvi vrhovni sudija SAD, energično je potvrdio ovo ustavno ogranicenje sudske vlasti, odbijajući da pruži savetodavno mišljenje prvom americkom predsedniku o ustavnim implikacijama nameravane spoljnopolitische odluke.¹⁰

Presuda Vrhovnog suda o ustavnosti nekog zakona ili tumecenju ustavnih odredbi smatra se konacnom i može biti izmenjena samo zahtevnim i komplikovanim, te stoga retko primenjivanim postupkom promene Ustava. Nasuprot tome, pravno shvatanje izraženo u presudi kojom se na određen nacin tumaci zakon može u svakom trenutku biti promenjeno novom presudom Vrhovnog suda. Na taj nacin americki pravni sistem miri medusobno suprotstavljenje zahteve za stabilnim pravno-institucionalnim okvirom kao osnovnim preduslovom pravne sigurnosti ucesnika u pravnom prometu na jednoj i fleksibilnošcu konkretne pravne norme suocene sa vecito promenljivim ekonomskim i društvenim okruženjem.

Politički značaj Vrhovnog suda kao jedinog ovlašćenog tumača ustavnih normi ima takve razmere da onemogućava potpuno distanciranje sudija od tekućih političkih sporova. Sem toga, precedentni način stvaranja prava čini da sudije ne budu preterano vezane slovom zakona, odnosno da ga tumače u skladu sa svojim političkim uverenjima. Mada sudije ne mogu vršiti političke funkcije, niti učestvovati u stranačkim aktivnostima, njihovi politički stavovi ispoljavaju se u načinu na koji glasaju u politički relevantnim sporovima i ne predstavljaju tajnu za najširu javnost. Pošto se upražnjena mesta u Vrhovnom sudu popunjavaju imenovanjem od strane Predsednika SAD, svaka administracija nastoji da obezbedi takav sastav suda koji će podržavati njenu politiku, ili joj se bar neće aktivno suprotstavljati. Kako bar nominalno ne pripadaju političkim strankama, sudije se opštim političkim i/ili pravnim shvatanjima svrstavaju u tri glavne struje: konzervativce, umerene i liberalne.¹¹ U sadašnjem sastavu Vrhovnog suda sedam članova imenovale su republikanske administracije, a samo dva demokratske. To je obezbedilo prevagu konzervativaca, kojima pripada vrhovni sudija Roberts i sudije Skalfa (Scalia), Tomas (Thomas) i Alito; smatra se da liberalnom delu pravno-političkog spektra pripadaju Stivens (Stevens), Sauter (Souter), Ginzberg (Ginsburg) i Brejer (Breyer). Sudija Kenedi (Kennedy), mada u načelu konzervativac, ponkad glasa sa liberalima igrajući ulogu jezička na vagi.

---

¹⁰ <http://www.supremecourt.gov/about/constitutional.pdf>

¹¹ http://en.wikipedia.org/wiki/Procedures_of_the_Supreme_Court_of_the_United_States

ORGANIZACIJA

Kao što Ustav SAD nije utvrdio tačnu nadležnost Vrhovnog suda, on ne sadrži nijednu normu koja bi regulisala njegovu organizaciju; u njemu je samo rečeno da sudsku vlast u SAD vrše Vrhovni sud i niži sudovi koje Kongres može osnovati zakonom. Zbog ove škrtosti ustavnih odredbi Vrhovni sud nije mogao početi sa radom bez posebnog zakona koji bi uredio njegovo ustrojstvo. Stoga ne čudi što je usvajanje takvog zakona zauzimalo visoko mesto na listi prioriteta nove države.

Veličina i kvorum

Već 1789. godine Senat je usvojio prvi Zakon o sudstvu (Judiciary Act), kojim je državna teritorija bila podeljena na 13 sudskih okruga, grupisanih u tri oblasti: Istočnu, Srednju i Južnu.¹² Zakon je precizirao da se sedište Vrhovnog suda nalazi u prestonici Unije; sud su činili Vrhovni sudija (Chief Justice) i pet članova suda (Associate Justices). Broj članova suda postepeno je rastao uporedo sa proširivanjem državne teritorije i povećanjem broja sudskih okruga.¹³ Tako je 1807. godine broj članova suda povećan na sedam, 1837. na devet, a 1863. godine na deset. Po završetku građanskog rata, u toku sukoba zakonodavne i izvršne vlasti pod administracijom Endrja Džonsona (Andrew Johnson), Kongres je 1866. godine – u želji da spreči Predsednika u vršenju njegovih ustavnih ovlašćenja vezanih za imenovanje sudiya Vrhovnog suda – usvojio Zakon o sudskim okruzima (Judicial Circuits Act), koji je predviđao smanjenje broja članova suda na sedam; ovo smanjenje sprovedeno je tako što Predsednik nije imenovao sudije koje bi zamenile narednu trojicu sudija kojima prestane mandat. U XX veku Franklin Ruzvelt (Franklin D. Roosevelt), koji je došao u politički sukob sa Vrhovnim sudom zbog osporavanja ustavnosti nekih zakona važnih za ekonomsku politiku Nju dila, pokušao je da izvrši opsežnu reorganizaciju najviše sudske instance povećavajući broj članova suda na petnaest. Njegov predlog Zakona o reorganizaciji sudstva (Judiciary Reorganization Bill) iz 1937. godine ovlašćivao je Predsednika da za svakog sudiju koji navrši sedamdeset godina života a ne penzioniše se imenuje jednog novog sudiju sve dok broj sudija ne dostigne petnaest. Cilj ove mere navodno je bio olakšanje radnih obaveza starijih sudija, ali je vladalo rasprostranjeno uverenje da je stvarna namera tog zakonskog projekta bila promena političkog odnosa snaga u sudu, u to vreme nepovoljnog za admi-

¹² <http://www.supremecourtus.gov/about/institution.pdf>

¹³ http://en.wikipedia.org/wiki/Supreme_Court_of_the_United_States

nistraciju. Ovaj projekat, koji su njegovi protivnici nazivali Planom za nameštanje sastava suda (Court Packing Plan), naišao je na nesavladivu opoziciju u Kongresu. U međuvremenu je Ruzvelt, koristeći se redovnim ustavnim ovlašćenjem Predsednika da imenuje nove sudije umesto onih kojima je iz bilo kojeg razloga prestao mandat, do te mere izmenio personalni sastav suda da to telo više nije pružalo otpor merama Nju dila, čime je prestala potreba za nepopularnom i politički spornom sudskom reformom. Samo je prvi Predsednik SAD, Džordž Vašington (George Washington) imenovao više članova Vrhovnog suda od Frenklina Ruzvelta.¹⁴ Sada Vrhovni sud SAD čini kollegij od devet sudija - Vrhovni sudija i osam sudija. Sud može da odlučuje ukoliko u njegovom radu učestvuje šest sudija, bez obzira da li sednici prisustvuje vrhovni sudija.¹⁵

Imenovanje sudija

Ustav SAD daje Predsedniku pravo da imenuje članove Vrhovnog suda po pribavljenom mišljenju i uz saglasnost Senata SAD. Ovlašćenja Predsednika su pozitivna; on može imenovati za sudiju svako lice za koje dobije saglasnost Senata. Ovlašćenja Senata su negativna: on može sprečiti imenovanje lica koje mu nije po volji, ali ne može primorati Predsednika da izvrši imenovanje koje izvršna vlast ne želi. Za imenovanje je, dakle, neophodna saglasnost volje Predsednika i Senata, ali izvršna vlast ostvaruje znatno veći stupanj kontrole nad personalnim sastavom suda nego gornji kongresni dom. Istina, kontrolu izvršne vlasti nad personalnim sastavom Vrhovnog suda znatno umanjuje faktička nesmenljivost jednom postavljenih sudija. S druge strane, zahvaljujući pravu da stavi van snage svaki zaon za koji nađe da je u suprotnosti sa Ustavom, Vrhovni sud vrši dubok i trajan uticaj na ukupne političke prilike u zemlji. Zato ne čudi što su svi američki predsednici nastojali da ustavna ovlašćenja u postupku imenovanja sudija vrše na način koji će obezbediti da većina sudija deli njihove ideološke i političke poglede. Što Predsednik imenuje više sudija, sastav Vrhovnog suda će u većoj meri odgovarati njegovim političkim potrebama. Broj imenovanja, međutim, zavisi kako od dužine vršenja predsedničke službe, tako i od okolnosti nad kojima nijedna administracija ne može imati kontrolu (smrt sudija, njihovo dobrovoljno ili priznudno – usled trajne nesposobnosti da obavljaju sudske dužnosti – povlače-

---

¹⁴ Hall, Ely Jr., Grossman, and Wiecek (editors), *The Oxford Companion to the Supreme Court of the United States*. Oxford University Press 1992

¹⁵ http://www.law.cornell.edu/uscode/html/uscode28/usc_sec_28_00000001—000.html

nje iz suda, opziv zbog lošeg ponašanja sudija). Dešavalo se da Predsednik pogrešno proceni političke stavove kandidata za sudije i izvrši postavljenje neosnovano verujući da će lice koje imenuje za sudiju slediti njegove ideološke i političke stavove. Najpoznatiji primer takve zablude predstavlja Ajzenhauera (Eisenhower) odluka da za vrhovnog sudiju imenuje Erla Voren (Earl Warren). Mada je to postavljenje izvršeno u uverenju da sudija Voren gaji konzervativne stavove, njegove presude behu među najliberalnijim u povesti Vrhovnog suda. Sam Ajzenhauer je kasnije ocenio da je to imenovanje bilo „najvećom prokletom glupošću koju sam ikad napravio“. ¹⁶

Ustav ne postavlja nikakve formalne uslove koje mora ispuniti kandidat da bi postao sudija Vrhovnog suda; Predsednik može imenovati svakoga, pod uslovom da za to imenovanje dobije potvrdu Senata. Imajući u vidu politički uticaj Vrhovnog suda, ne čudi što postupak potvrđivanja predsedničkog imenovanja od strane Senata privlači veliku pažnju političke javnosti. Različite interesne grupe nastoje da pridobiju senatore za potvrđivanje ili odbacivanje imenovanja prema tome da li kandidat podržava posebne interese te grupe ili im nije naklonjen. Saslušavanje kandidata vrši se pred senatskim Odborom za pravosuđe (Senate Judiciary Committee), pri čemu članovi odbora nastoje da utvrde podobnost kandidata za sudske položaje. Po završetku saslušanja odbor usvaja pozitivan, negativan ili neutralan izveštaj o kandidatu i prosleđuje ga plenarnom sazivu Senata. Senatski odbor ranije nije lično ispitivao kandidata za sudiju; prvi kandidat koji je na taj način ispitivan bio je Harlan Fisk Stoun (Harlan Fiske Stone), kandidovan za sudiju 1925. godine. Neki senatori sa Zapada bili su zabrnuti zbog Stounovih veza sa Volstritom i izrazili su svoje protivljenje njegovom imenovanju za sudiju. Stoun je tada predložio da bude lično saslušan pred odborom – postupak koji do tog vremena nije bio primenjivan. Njegovo sedočenje pred članovima senatskog odbora doprinelo je da njegovo imenovanje bude potvrđeno uz neznatno protivljenje senatora. Drugi put je isti postupak primenjen u slučaju imenovanja Feliksa Frankfurtera (Felix Frankfurter), koji je saslušan na zahtev odbora kako bi pobio ono što je smatrao neosnovanim optužbama protiv njega. Stalna praksa saslušavanja kandidata za sudije pred senatskim Odborom za pravosuđe radi utvrđivanja njihovih stavova o pravnim pitanjima započela je s imenovanjem Džona Maršala Harlana II (John Marshall Harlan) 1955. godine; ovo postavljenje usledilo je ubrzo nakon što je Vrhovni sud doneo presudu u sporu *Brown v. Board of Education*, važan presedan u borbi protiv rasne segregacije, kada je nekoliko južnjačkih senatora pokušalo da spreči potvrđivanje Harla-

¹⁶ Todd S., Purdum (July 5, 2005). “Presidents, Picking Justices, Can Have Backfires”, *Courts in Transition: Nominees and History*, New York Times, p. A4.

novog imenovanja, te je on tom priliom pozvan da svedoči pred senatskim odborom.¹⁷ Pošto Odbor za pravosuđe podnese izveštaj o imenovanju, taj izveštaj razmatra Senat na plenarnoj sednici. Izveštaj se prihvata ili odbacuje prostom većinom glasova senatora. Retko se događalo da Senat odbije da potvrdi predsedničko imenovanje; dosadašnja ustavna istorija SAD beleži samo dvanaest izričitih odbacivanja Predsednikovih kandidata za sudije Vrhovnog suda; poslednji takav slučaj zbio se 1987. godine, kada je Senat u punom sazivu odbio da podrži imenovanje Roberta Borka (Robert Bork). Međutim, nisu svi kandidati za sudije Vrhovnog suda dobijali glatku podršku Senata. Mada senatska procedura ne zahteva da negativan izveštaj Odbora za pravosuđe automatski vodi odbacivanju Predsednikovog kandidata za sudiju Vrhovnog suda, potvrđivanje takvog kandidata na plenarnoj sednici Senata može se otegnuti u nedogled. U takvoj situaciji politički je mnogo svršishodnije da Predsednik predloži novog kandidata, prihvatljivijeg senatskoj većini, nego da nastavi besplodno inačenje sa gornjim kongresnim domom. Parlamentarnom opstrukcijom može se delotvorno odlagati konačno izjašnjavanje Senata o Predsednikovom kandidatu. Mada senatori opstrukcijom mogu prisiliti Predsednika da odustane od izvesnog kandidata, to se još nije desilo kada je u pitanju izbor člana Vrhovnog suda. Međutim, opstrukcija beše delotvorna 1968. godine, kada je na taj način osujećen pokušaj Lindona Džonsona (Lyndon Johnson) da za vrhovnog sudiju nakon Erala Vorena postavi Ejba Fortasa (Abe Fortas). Predsednik takođe može povući kandidaturu svog izabranika u svakom trenutku do potvrde njegovog imenovanja u Senatu. Izvršna vlast to čini kad proceni da su mali izgledi da njen kandidat dobije podršku Senata. Poslednji put tako je oktobra 2005. godine postupio Džordž V Buš, povukavši imenovanje Herijete Majers (Harriet Miers) za člana Vrhovnog suda zbog protivljenja kako konzervativnih tako i liberalnih senatora; Buš je prilikom povlačenja imenovanja izjavio da to čini na zahtev Majersove.¹⁸ On je kao razlog za povlačenje ove kandidature naveo i bojazni da bi Senat u toku postupka potvrđivanja imenovanja mogao zahtevati pristup internim dokumentima administracije budući da je Majers u prethodnom periodu bila savetnica Bele Kuće. Do 1981. godine postupak senatskog potvrđivanja imenovanja sudija Vrhovnog suda odvijao se relativno brzo; od Trumanove do Nikisonove administracije ceo postupak imenovanja sudija Vrhovnog suda obično se završavao u roku od mesec dana. Za vreme Reganove i Bušove administracije taj postupak traje mnogo duže, što mnogi autori dovode u vezu sa sve

---

¹⁷ “United States Senate. “Nomination

¹⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Harriet_Miers

većom politizacijom uloge Vrhovnog suda i celokupnog sudstva.¹⁹ Štaviše, politizacija se sa imenovanja sudske posude u Vrhovnom sudu prenala na niže položaje u federalnoj sudskoj hijerarhiji; politički kriteriji pri imenovanju sudske posude, oduvek implicitno prisutni u američkom ustavnom uređenju, postali su preovlađujući pod uticajem Regan – Bušove konzervativne revolucije. Spor oko rezultata predsedničkih izbora 2000. godine i uloga Vrhovnog suda u njihovom određivanju ostavili su dubok trag u potonjim imenovanjima u pravosuđu. Shvatanje da sudske presude imaju neiskorenjive političke implikacije, da se njima određuje konkretan sadržaj ustavne i zakonske norme, da je svaka primena prava ujedno i njegovo stvaranje potiskuje načelo odvojenosti i nezavisnosti sudske vlasti u odnosu na druge grane vlasti. Sudije subjektivno mogu i dalje verovati da njihov rad nema veze sa potičkim odlučivanjem, da su njihove presude zasnovane na pravnim, a ne na ideološkim ili političkim argumentima; stvarnost obeležena političkim sukobima izvršne i zakonodavne vlasti (Predsednika i Senata) oko imenovanja sudske posude pokazuje da su granice između političkog odlučivanja i presuđivanja pravnog spora ako ne izbrisane onda bar u priličnoj meri relativizovane.

Kad Senat ne zaseda, Predsednik može izvršiti privremeno imenovanje člana Vrhovnog suda i bez pribavljenog mišljenja i saglasnosti Senata. Takav privremeno imenovani sudska posuda vrši dužnost samo do kraja narednog zasedanja Senata, nikada duže od dve godine. Da bi privremeno imenovani sudska posuda vršio svoju dužnost i posle tog roka, Senat mora potvrditi njegovo imenovanje. Do sada su privremeno imenovani dvojica vrhovnih sudske posude i šest sudske posude Vrhovnog suda, ali od njih samo vrhovni sudska posuda Džon Ratledž (John Rutledge), privremeno imenovan avgusta 1796. godine, nije dobio naknadnu potvrdu u Senatu.²⁰ Poslednji Predsednik koji je vršio privremeno imenovanje članova Vrhovnog suda beše Ajzenhauer; danas se ta praksa smatra vrlo spornom čak i kad je reč o postavljenjima u nižim federalnim sudovima.

Mandat sudske posude

Ustav SAD sadrži odredbu o stalnosti sudske funkcije: sudske posude će vršiti svoju dužnost sve dok se dobro vladaju (Justices “shall hold their Offices during good Behavior”). Iza ove naoko neobične formulacije krije se načelno doživotni mandat kao najveća garantija nezavisnosti sudstva od drugih grana

¹⁹ Balkin, Jack M.. “The passionate intensity of the confirmation process” u <http://jurist.law.pitt.edu/forum/symposium-jc/balkin.php>

²⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/John_Rutledge

vlasti. U samom Vrhovnom sudu neguje se tradicija dugotrajne službe suda. Rekord u dužini službe drži Stiven Daglas; u trenutku penzionisanja, 12. novembra 1975. godine, imao je sudijski staž od 36 godina i šest meseči. Razume se, sudije mogu podneti ostavku ili se dobrovoljno penzionisati.²¹ Sudiji mandat može prestati i opozivom, odnosno osuđujućom odlukom Kongresa. Međutim, Predstavnički dom je do sada opozvao samo jednog jedinog sudiju – Samjuela Čejza (Samuel Chase) 1805. godine. Zahtev za opoziv, koji je usvojio Predstavnički dom, imao je osam tačaka: jedna tačka odnosila se na Čejzovo držanje u procesu protiv Džona Frajsa (John Fries), vođe pobune iz 1799. – 1800. godine; dva tačke ticale su se njegovog držanja u političkom procesu protiv Džona Tompsona Kalendera (John Thompson Callender); četiri tačke bile su vezane za proceduralne greške načinjene priliom Čejzovog rešavanja različitih sporova, dok se osma tačka bavila njegovim neumerenim i zapaljivim, osobito nepoštenim i nepodobnim i veoma neodgovornim izjavama datim dok je davao pravna uputstva jednoj velikoj poroti u Baltimoru.²² Senat, koji je kontrolisala Džefersonova stranka demokrata, pokrenuo je postupak Čejzovog opoziva početkom 1805. godine, a senatskim sednicama predsedavao je tadašnji potpredsednik SAD, Aron Bun (Aaron Bun). Svi sudovi u kojima je sudio Čejz behu niži putujući sudovi. U to vreme sudije Vrhovnog suda imali su dodatnu obavezu da rade kao pojedinačne sudije u putujućim sudovima, običaj koji je nestao krajem XIX veka. Suština optužbi svodila se na političku pristrasnost koja je navodila Čejza da prema okrivljenima u navedenim procesima postupa na sramno nepravedan način. Njegovi branioci smatrli su da je optužba deo nastojanja Džefersonovih demokrata da se osvete svojim federalističkim protivnicima. Odgovarajući na pojedinačne tačke optužnice, Čejz je dokazivao da se u svojim postupcima rukovodio poštovanjem ranije donetih presuda, sudijskom dužnošću da obuzda nepodobne pravne radnje advokata, kao i razlozima vezanim za efikasnost pravosuđa. Senat je 1. marta 1805. godine oslobođio Čejza svih tačaka optužnice i on se vratio u Vrhovni sud; sudijsku dužnost obavljaо je do svoje smrti. Ishod postupka za Čejzov opoziv učvrstio je nezavisnost federalnog sudstva u odnosu na zakonodavnu vlast. Vrhovni sudija Renkvist ističe da su u vreme Čejzovog opoziva mnogi ljudi smatrali da Senat ima neograničenu slobodu da opozove svakog sudiju za koga nađe da iz ma kojeg razloga nije podoban za sudijsku dužnost, ali je oslobođajući ishod ovog po-

---

²¹ <http://www.supremecourt.gov/about/traditions.pdf>

²² http://en.wikipedia.org/wiki/Samuel_Chase

stupka postavio presedan da sudije ne mogu bitio opozvane iz razloga vezanih za njihovo obavljanje sudijske dužnosti.²³ Sve sudije opozvane od Čejzovog vremena behu optužene za pravi kriminal. U novije vreme pokretane su inicijative za opoziv nekih sudija Vrhovnog suda; Vilijam O. Douglas (William O. Douglas) bio je u dva navrata – 1953. i 1970. godine - sašlušavan, ali u oba slučaja postupak opoziva nije dospeo ni do glasanja u Predstavničkom domu. Zbog krajnje neodređene dužine trajanja mandata članova Vrhovnog suda nemoguće je predvideti kada će se uprazniti mesto u najvišoj sudskej intanci SAD. Ponekad imenovanja sudija slede relativno brzo jedno za drugim; takav je slučaj bio početkom sedamdesetih godina prošlog veka, kada su razmaku od nekoliko sedmica bili imenovani Luis Pael (Lewis Powell) i Vilijam H. Renkvist (William H. Rehnquist) umesto Huga Bleka (Hugo Black) i Džona Maršala Harlana II (John Marshall Harlan), koji su zbog zdravstvenih problema penzionisani i ubrzo potom umrli. Ponekad je vremenski interval između dva uzastopna imenovanja vrlo dug; tako između imenovanja Stivena Brejera (Stephen Breyer) 1994. i odlaska vrhovnog sudije Renkvista i sudije O'Konora (O'Connor) 2005. godine nije bilo promena u personalnom sastavu Vrhovnog suda. U dosadašnjoj istoriji samo četiri predsednika nisu imenovali nijednog sudiju Vrhovnog suda; od te četvorice samo je Džimi Karter (Jimmy Carter) imao puni predsednički mandat. Sudije se mogu povući iz službe po sopstvenom nahođenju; jedno nedavno istraživanje pokazalo je da mnoge sudije dugo-ročno planiraju sopstveno povlačenje iz službe; na donošenje takve odluke utiču razlozi lične, institucionalne i partijsko-političke prirode.²⁴ Strah od opadanja mentalnih sposobnosti i smrti često navodi sudije da se povuku dok se još nalaze u dobroj psihofizičkoj kondiciji. Želja da svojim povlačenjem što manje remete rad suda uzrok je što sudije odluku o povlačenju objavljaju u vreme kada sud ne zaseda i u godini kada se ne održavaju predsednički izbori. Sudije, najzad žele da se povuku iz službe u toku mandata administracije kojoj su naklonjeni, kako bi obezbedili da ih zameni lice srodne pravno-političke orijentacije. Vrhovni sudija može odlučiti da penzionisani sudija Vrhovnog suda učestvuje u radu jednog od apelacionih sudova, na isti način kao i sudije u aktivnoj službi; penzionisani sudija Vrhovnog suda, međutim, ne učestvuje u radu Vrhovnog suda.

²³ William H. Rehnquist (1992). *Grand Inquests: The Historic Impeachments of Justice Samuel Chase and President Andrew Johnson*. Knopf Publishing Group

²⁴ David N. Atkinson, *Leaving the Bench* (University Press of Kansas 1999)

Tradicionalne formalnosti

Raspored sudija za sudskim stolom i redosled kojim oni iznose stavove i glasaju o presudi utvrđeni su tradicijom koja seže do doba kada je sud osnovan. Vrhovni sudija sedi na stolici koja se nalazi tačno na sredini duže strane sudskog stola; s njegove desne strane sedi najstariji sudija - član suda, s leve drugi po starešinstvu i tako redom, dok se najmlađi član suda nalazi na najdaljoj stolici levo od vrhovnog sudije. Sudije iznose stavove i glasaju strogo po redu starešinstva: reč najpre uzima vrhovni sudija, a zatim je dobijaju članovi suda po redu određenom starošću suda. Na nejavnim sednicama najmlađem sudiji se poverava obavljanje tehničkih poslova.²⁵ Prilikom sudskih zasedanja sudije su obučeni u tradicionalni crni ogrtač, koji je 1800. godine uveo vrhovni sudija Džej (Jay) zamenivši raniju odoru sa crvenim porubom nalik na nošnju engleskih sudija. Isprva su i svi advokati koji se pojavljuju pred sudom morali nositi strogo formalno crno odelo (morning clothes). Danas se tog običaja pridržavaju još samo službenici Ministarstva pravde i advokati koji zastupaju vladu i njene organe.

Plate

Vrhovni sudija i članovi Vrhovnog suda primaju plate čiji je godišnji iznos uređen članom 225 Zakona o platama federalnih službenika (Federal Salary Act) iz 1967. godine.²⁶ Sadašnja godišnja plata vrhovnog sudije iznosi \$217,400, a plata člana suda iznosi \$208,100.²⁷

POSTUPAK PRED VRHOVNIM SUDOM

Sudska godina i sednice

Vrhovni sud SAD počinje sa radom prvog ponedeljka u oktobru i radi do kraja juna ili početka jula naredne godine.²⁸ On se, međutim, ne nalazi u neprekidnom zasedanju; između pojedinih sednica, na kojima sud saslušava stranke u sporu i donosi presude, umeću se pauze, tokom kojih sudije razma-

---

²⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/Supreme_Court_of_the_United_States

²⁶ http://www4.law.cornell.edu/uscode/html/uscode28/usc_sec_28_00000005--000-.html

²⁷ “[U.S. Supreme Court Justices](#)

²⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Procedures_of_the_Supreme_Court_of_the_United_States

traju sporove i pišu obrazloženja presuda. Sednice i pauze traju približno po dve sedmice. U danima kada sud zaseda sednica počinju u 10 sati pre podne i traju do 3 sata popodne, s jednočasovnom pauzom za ručak koja počinje u podne.²⁹ Sednice suda ne održavaju se utorkom i petkom. Petkom sud razmatra sporove u kojima je već održana usmena rasprava, kao i sporove u kojima takva rasprava nije potrebna.

Izbor sporova o kojima odlučuje Vrhovni sud

U skladu sa Zakonom o pravosuđu (Judiciary Act) iz 1925. godine nadležnost Vrhovnog suda je diskrecione prirode: sud po svom nahodenju odlučuje hoće li uzeti u razmatranje određeni spor. Time je u najvećem broju slučajeva uklonjena mogućnost da stranka nezadovoljna presudom nižeg suda uvek pokrene spor pred Vrhovnim sudom; žalba nije subjektivno pravo stranke u sporu, već mogućnost o kojoj samostalno odlučuje Vrhovni sud. Prema čl. 237, st. b pomenutog zakona, sud će prihvati razmatranje žalbe ako se za to izjasne četiri člana Vrhovnog suda.³⁰ Glavni razlog za ovakvo rešenje bio je pretrpanost Vrhovnog suda predmetima od relativno malog značaja; očekivalo se da će sudije prihvati razmatranje samo onih žalbi kojima se postavljaju važna pravna pitanja. No, ni neograničeno diskreciono ovlašćenje suda da prihvati ili odbaci nadležnost nije zaustavilo porast broja predmeta o kojima je odlučivao Vrhovni sud. Taj porast se u novije vreme ubrzava: godine 1945. sud je imao na dnevnom redu 1,460 predmeta, 1960. 2,313 predmeta, dok se u najnovije vreme razmatra više od 10.000 predmeta u jednoj sudskej godini.³¹ Najviša sudska instanca je u poslednjim decenijama XX veka primala prosečno oko 7.500 zahteva za pokretanje postupka, dok se postupak pokreće u približno 150 slučajeva.³² Nijedan sudska, naravno, ne može biti upoznat sa pojedinostima svakog predmeta; stoga njegovi sekretari obrađuju predmete i sudijski pišu rezimee sa najvažnijim podacima i pravnim kvalifikacijama predmeta. Teorijski posmatrano, svaki sudska treba da bude upoznat sa svim predmetima, što bi značilo da devet stručnih timova obrađuje jedan isti predmet. Da bi se izbeglo takvo rasipanje vremena i radne snage, početkom osme decenije prošlog veka na predlog vrhovnog sudske Vorena Burgera (Warren Burger) obrazovan je zajednički tim za obradu predmeta, sastavljen od sekre-

---

²⁹ <http://www.supremecourtus.gov/about/procedures.pdf>

³⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Judiciary_Act_of_1925

³¹ <http://www.supremecourtus.gov/about/justicecaseload.pdf>

³² <http://www.booknotes.org/Transcript/?ProgramID=1417>

tara svih sudija.³³ Nasumice odabrani sekretar sastavljao je izveštaj o dotičnom predmetu za sve sudije, što je ubrzalo rad suda, ali je otežalo sudijama sticanje samostalnog uvida u veliku većinu predmeta o kojima treba da se izjasne. Ovu praksu prihvataju svi sadašnji članovi Vrhovnog suda sem Stivensa (Stevens).³⁴ Na redovnim sednicama suda razmatraju se tako obrađeni predmeti; prihvata se nadležnost za manje od 5% prispeležalbi. Tokom poslednje dve decenije prošlog stoljeća Vrhovni sud je razmatrao i presuđivao prosečno 150 sporova po sudskoj godini, dok je poslednjih godina taj broj opao na znatno ispod 100 sporova. Pre svake sednice vrhovni sudija sastavlja spisak žalbi za koje ceni da su dovoljno značajne da bi ih sud razmatrao. Ostale sudije mogu tom spisku dodati predmete za koje smatraju da su podobni za razmatranje. Žalbe za čije se razmatranje ne izjasni nijedan sudija automatski se odbacuju. Sud može prihvati razmatranje žalbe koja se već nalazila na njegovom dnevnom redu; to će se desiti, na primer, ako je sud tražio mišljenje Javnog pravozastupnika SAD (Solicitor General of the United States) treba li uzeti u razmatranje neku žalbu. Ako sud prihvati zahtev za preispitivanje presude ili razmatranje drugog pravnog leka, utvrđuje se rok u kojem stranke moraju dostaviti svoje podneske. Do isteka ovog roka pojedinci i grupe koje imaju pravni interes u sporu u kojem nisu stranke mogu podneti predlog da se pojave pred sudom kao „priatelji suda“ (*amicus curiae*). Sem u nekim posebnim slučajevima, na primer advokata koji zastupaju državne ili lokalne vlasti, sud ima diskreciono pravo da odluči hoće li takvom zahtevu udovoljiti; ukoliko sve stranke u sporu pristanu na pojavljivanje trećih lica pred sudom, smatra se da odlučivanje o takvom zahtevu nije potrebno i zainteresovana lica pristupaju sudu. Prihvatanje ili odbijanje razmatranja žalbe Vrhovni sud izriče u jednji jedinoj rečenici, bez obrazloženja.

Pismeni podnesci i usmena rasprava

Pre održavanja usmene rasprave stranke u sporu moraju sudu predočiti pismene izjave (legal briefs) kojima iznose svoje viđenje spora uz odgovarajuća obrazloženja. Priatelj suda takođe može pismenom izjavom podržati konkretno rešenje spora za koje je zainteresovan. Ove pismene izjave stranaka u sporu i priatelja suda podvragnute su strogim formalnim pravilima. Pravila preciziraju sadržinu izjave određujući obaveštenja koja one moraju sadržati, ali sežu i do takvih pojedinosti poput formata papira i vrste slova. Dužina iz-

---

³³ http://en.wikipedia.org/wiki/Cert_pool

³⁴ Mauro, Roberts Dips Toe Into Cert Pool; Law.com, 10/21/05

jave ograničena je maksimalnim brojem stranica teksta. Određena je čak i boja koverata u kojima se izjave podnose sudu: žalba se podnosi u plavom kovertu, odgovor na žalbu u crvenom, a izjave prijatelja suda u zelenom kovertu. Takva pravila omogućuju brzo razvrstavanje podnesaka bez uvida u njihov sadržaj.³⁵ Ako Vrhovni sud odluči da je potrebno održati usmeno raspravu, svaka stranka u sporu ima na raspolaganju trideset minuta za usmeno izlaganje svojih stavova. U izuzetno teškim sporovima vreme dodeljeno strankama za usmeno izlaganje može se produžiti. U prvim godinama rada suda advokati su mogli satima, pa čak i danima usmeno obrazlagati svoje stavove; kasnije, s povećanjem broja predmeta, ograničavanje dužine usmenih izlaganja postalo je neophodno. Da bi podneo pismeni podnesak ili se usmeno obratio sudu, advokat mora biti član advokatske komore pri tom sudu. Prvenstveni uslov za prijem u komoru je obavljanje advokatske prakse pri najvišem sudu određene države SAD ili teritorije tokom bar tri poslednje godine. Sudije mogu prekidati usmeno izlaganje advokata da bi mu postavili određena pitanja; takav običaj uzeo je maha naročito od stupanja na dužnost sudije Antonina Skale (Antonin Scalia) 1986. godine.³⁶

Postupak u sporovima iz prvostepene nadležnosti

Sporovi koji spadaju u prvostepenu nadležnost Vrhovnog suda pokreću se podnošenjem tužbe neposredno Vrhovnom sudu. Po prijemu tužbe sud imenuje posebnog izvestioca (special master), koji razmatra priložene dokaze i preporučuje sudu određeno rešenje. Nakon toga sud prihvata pismena obrazloženja suprotstavljenih stavova stranaka u sporu i održava usmeno raspravu kao u sporovima iz drugostepene nadležnosti.

Proces odlučivanja u Vrhovnom sudu

Odmah po održavanju usmene rasprave sudije se sastaju na nejavnoj sednici da bi razmotrili pravna pitanja u vezi sa sporom. Toj sednici ne mogu prisustvovati čak ni sekretari sudija, što iziskuje da se svaki sudija prethodno dobro upozna sa predmetom.³⁷ Svaki sudija iznosi svoje mišljenje o tome kako treba rešiti spor; najpre govori najstariji sudija, a zatim ostali po starešinstvu. Postoje različita mišljenja o kvalitetu nejavnih sednica: dok Skala smatra da se

³⁵ <http://www.law.cornell.edu/rules/supct/33.html>

³⁶ Talbot, Supreme Confidence: The jurisprudence of Justice Antonin Scalia; The New Yorker, 3/28/05

³⁷ Rehnquist, *The Supreme Court*, rev. 2d ed. 2001), p 253.

na njima vodi malo sadržajnih rasprava,³⁸ Renkvist veruje da nedostatak rasprave doprinosi efikasnosti rada suda.³⁹ Po okončanju rasprave pristupa se glasanju. Sudiju koji će napisati obrazložen stav većine sudija bira najstariji pripadnik te većine (vrhovni sudija u slučaju da on zastupa većinsko mišljenje). Slično tome, sudiju koji će pismeno obrazložiti manjinsko mišljenje određuje najstariji sudija – zastupnik manjinskog mišljenja. Sudija kome je poverena izrada obrazloženog mišljenja suda sastavlja nacrt tog dokumenta i dostavlja ga ostalim sudijama. U razmatranje nacrta mišljenja suda mogu biti uključeni i sekretari sudija; oni najčešće i satavljaju prvi nacrt u ime sudije u čijoj su službi. Po dostavljanju nacrta sudije koje ga nisu sastavili mogu predložiti promene teksta. Prihvatanje predloženih izmena nacrta zavisi kako od pravne filozofije koju sledi sastavljač nacrta, tako i od snage kojom većina u sudu brani shvatanja izložena u nacrtu. Sudije takođe mogu bez rasprave prihvati stavove izložene u nacrtu. Opredeljenja sudija iznesena na nejavnim sednicama suda nisu konačna; dokle god traje rasprava o nacrtu mišljenja distribuiranom sudijama, postoji mogućnost da sudija promeni stav. Na takvu promenu mogu ga navesti argumenti i protivargumenti razmenjeni u raspravi, kao i sopstvena razmišljanja o pravnim pitanjima vezanim za spor. Promena mišljenja pojedinih sudija tokom rasprave o nacrtu presude može izmeniti ishod celog spora: većinsko mišljenje može tokom rasprave postati manjinsko i obrnuto. Kako je, međutim, sa sednica isključena javnost, o promeni stava pojedinih sudija može se samo nagađati. Tako se pričalo da je u sporu *Planned Parenthood v. Casey* sudija Kenedi isprva podržavao stav vrhovnog sudije Renkvista, ali je kasnije promenio mišljenje osećajući da ne može stati iza stavova iznetih u Rekvistovom nacrtu presude.⁴⁰ Radeći za Ministarstvo pravde, današnji vrhovni sudija Džon Roberts – inače bivši Renkvistov sekretar – napisao je analizu spora *Wallace v. Jaffree*, u kojoj je dokazivao (na osnovu dužine i strukture teksta) da je Renkvistovo izdvojeno mišljenje bilo formulisano kao većinsko mišljenje suda, ali je kasnije izgubilo podršku većine sudija.⁴¹ Slične spekulacije često se iznose i za izdvojeno mišljenje sudije O'Konora u sporu *Kelo v. New London*.⁴² Sudija Kenedi je u sudskim krugovima poznat po tome što nakon sednice menja mišljenje o određenom sporu, a sudija Tomas po tome što često gubi podršku većine sudija koju u početku uživaju nje-

---

³⁸ Lazarus, *Closed Chambers* p.285

³⁹ Rehnquist, *The Supreme Court*, pp. 254-58

⁴⁰ Tushnet, *A Court Divided*.

⁴¹ Zimmerman, Justice Blackmun's Papers Reveal Near Overturn of Roe; Catholic Herald, 3/18/04.

⁴² Roberts, Memorandum Fredu F. Fildingu, 4. jun 1985.

govi stavovi.⁴³ Sudije mogu promeniti mišljenje o nekom sporu u bilo kojem trenutku pre uručenja presude strankama u sporu. Uopšteno govoreći, presuda suda predstavlja mišljenje koje ima podršku većine (najmanje pet) sudija. U retkim slučajevima kada nijedno mišljenje nema podršku većine sudija, Vrhovni sud donosi pluralnu presudu (plurality opinion), iznoseći sva mišljenja zastupana u raspravi i ne opredeljujući se za bilo koje pojedinačno rešenje. Da bi u tom slučaju odredili tačan sadržaj presude, sudije i advokati moraju analizirati sva mišljenja sadržana u presudi i sami ustanoviti o kojim pitanjima postoji većinska saglasnost sudija i kakav je sadržaj te saglasnosti. Primer pluralne presude je presuda u sporu *Hamdi v. Rumsfeld*. Sudija koji je glasao za stav većine može napisati izjavu o saglasnosti (concurring opinion), u kojoj izlaže tačke u kojima se slaže sa većinom sudija i pravna pitanja u kojima se razilazi sa njihovim stavovima.

Posle prihvatanja drugostepene nadležnosti i preispitivanja ranije presude u nekom sporu Vrhovni sud može odustati od daljeg razmatranja spora. Takav slučaj može se pojaviti ako sud zaključi, na primer, da argumenti izneti u umeđoj raspravi ne omogućuju njegovo nedvosmisleno izjašnjavanje o pokrenutim pitanjima tumačenja Ustava; tada se izjašnjavanje suda odlaže do trenutka kada se pred njim pojavi spor koji omogućava takvo izjašnjavanje. U takvom slučaju smatra se da sud naknadno – pošto je već započela usmena rasprava – odbacuje razmatranje spora. Kao i kod uobičajenog odbijanja da se spor uzme u razmatranje, sud i u ovom slučaju donosi jednostavno rešenje bez obrazloženja. Sudije Vrhovnog suda koje nisu prisustvovale usmenoj raspravi obično ne učestvuju u formulisanju presude. Isto tako, sudija koji je napustio sudsiju dužnost pre uručenja presude strankama u sporu ne učestvuje u izricanju presude. Ukoliko je promenjeni sastav suda izvršio uticaj na sadržinu presude, sudije će verovatno odlučiti da ponovo uzmu u razmatranje presuđeni spor.

Ako u glasanju ne učestvuju sve sudije ili ako je neko sudsiko mesto iz bilo kojeg razloga nepotpunjeno, otvara se mogućnost nerešenog ishoda glasanja. Kad se to dogodi, presuda prvostepenog suda smatra se potvrđenom, ali takva odluka Vrhovnog suda nema snagu obavezujućeg presedana. Pravno dejstvo takvog ishoda glasanja je zadržavanje pravne situacije koja je postojala pre pokretanja postupka pred Vrhovnim sudom. Ne objavljuje se obrazložena presuda; sud samo jednom rečenicom konstatuje da je prvostepena presuda potvrđena nerešenim ishodom glasanja.

Za saslušanje stranaka i punovažno odlučivanje neophodno je da u radu suda učestvuje najmanje šest sudija. Ako usled izuzeća sudija iz određenog spora

---

⁴³ Claeys, Did O'Connor lose the majority?; SCOTUSblog, 6/24/05

ili zbog nepotpunjenosti sudijskih položaja u odlučivanju Vrhovnog suda učestvuje manji broj sudija, a većina prisutnih sudija odluči da se razmatranje sporu ne odloži za narednu sudsку godinu, odluka nižeg suda smatra se potvrđenom kao da je došlo do nerešenog ishoda glasanja. Izuzetno, kada do upravo opisane situacije dođe u sporu pokrenutom neposrednom žalbom Vrhovnom sudu protiv presude Okružnog suda SAD (United States District Court), spor se upućuje na presudivanja apelacionom sudu odgovarajućeg okruga. Takve sporove razmatra ili plenarna sednica apelacionog suda, ili veće sastavljeno od tri najstarija člana tog suda.⁴⁴

Objavlјivanje i evidencija presuda

Zbog precedentne prirode američkog prava presude Vrhovnog suda predstavljaju neuporedivo važniji izvor prava nego presude odgovarajućih suda u državama kontinentalne (evropske) pravne tradicije. Stoga ne čudi što se objavlјivanju i evidenciji tih presuda poklanja dužna pažnja. Vrhovni sud objavljuje svoje presude tokom cele sudske godine, naročito u njenim poslednjim mesecima – maju, junu i početkom jula. One se potom štampaju – najpre u privremenom obliku (slip opinion, a zatim u službenim novinama SAD (United States Reports). U novije vreme presude Vrhovnog suda mogu se naći i na zvaničnom vebajtu ovog suda (<http://www.supremecourt.gov/opinions/opinions.html>). Presudu Vrhovnog suda obično potpisuje sudija koji ju je napisao, mada se ponekad mogu objavlјivati i nepotpisane presude. U prvim godinama rada suda svaki sudija objavlјivao je sopstvenu formulaciju obrazložene presude. Vrhovni sudija Džon Maršal početkom XIX veka uvodi praksu objavlјivanja jedinstveno formulisane i obrazložene presude, što je doprinelo jačanju pravne sigurnosti. Presude Vrhovnog suda citiraju se na sledeći način: najpre se navode imena stranaka u sporu, zatim sledi broj toma službenih novina u kojem je presuda objavlјena, broj stranice na kojoj počinje tekst presude i godina kada je presuda doneta.

ISTORIJA

Formativno razdoblje

Vrhovni sud SAD nije mogao početi sa radom stupanjem na snagu Ustava, mada je to jedini sud u SAD koji ima ustavno utemeljenje. Iste godine kada je Ustav stupio na snagu Kongres je usvojio Zakon o sudstvu, čime je omo-

---

⁴⁴ [U.S.C. Title 28, Section 1](#), [U.S.C. Title 28, Section 2109](#).

gućeno obrazovanje suda.⁴⁵ Prvu sednicu sud je održao 2. februara 1790. godine u zgradici berze u Njujorku, tadašnjoj privremenoj prestonici zemlje.⁴⁶ Najviša sudska instanca SAD najpre je imala šest članova. Mandat prvog vrhovnog sudije, Džona Džeja, bio je ispunjen presudama koje su uspostavile presedane za čitav budući rad suda. Jedan od prvih presuđenih sporova, *Hayburn's Case* 2 U.S. 409 (1792) ticao se prirode sudske vlasti. Vrhovni sud je podržao stav okružnih sudova u Pensilvaniji, Njujorku i Severnoj Karolini da Kongres ne može zakonom naložiti sudovima obavljanje poslova koji ne spadaju u sudske rešavanje sporova.⁴⁷ Još važnije političke posledice imala je presuda Vrhovnog suda u sporu *Chisholm v. Georgia* 2 U.S. 419 (1793). Prvi put se kao stranka u sporu pojavila država – članica SAD; spor se stoga ticao odnosa između federalne vlasti i država – članica Unije, vodeće teme američke istorije u prvom stoljeću samostalnosti SAD. Aleksandar Čisholm (Alexander Chisholm) izvršilac testamenta Roberta Farkara (Robert Farquhar), inače građanin Južne Karoline, tužio je državu Džordžiju Vrhovnom суду SAD zbog naknade štete koju je država Džordžija pričinila zaveštaocu – pristalicu britanske vlasti konfiskacijom nepokretnosti izvršenom u vreme američkog rata za nezavisnost.⁴⁸ Džordžija je odgovorila da njoj kao suverenoj državi ne može suditi Vrhovni sud SAD bez njenog izričitog pristanka. Vrhovni sud je većinom glasova 4:1 presudio u korist tužioca, pozivajući se na čl. 3, st. 2 Ustava kojim se ukida sudska suverenitet država – članica i federalnim sudovima daje ovlašćenje da rešavaju sporove između država članica i građana druge države – članice. Nezadovoljstvo država – članica ovom presudom dovelo je do usvajanja XI amandmana na Ustav, koji predviđa da se sudska nadležnost SAD ne proteže na parnice koje protiv države – članice pokrenu građani druge države – članice ili građani neke strane države.⁴⁹ Po usvajanju XI amandmana Vrhovni sud je doneo dve suprotne presude, u skladu sa upravo izvršenom promenom Ustava.⁵⁰ Međutim, načelni značaj presude u sporu *Chisholm v. Georgia* leži u potvrđivanju nadležnosti federalnih sudova da vrše sudsку kontrolu akata država – članica Unije. Štaviše, potonje jačanje fe-

⁴⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/History_of_the_Supreme_Court_of_the_United_States

⁴⁶ <http://www.supremecourt.gov/about/institution.pdf>

⁴⁷ http://en.wikipedia.org/wiki/Hayburn's_Case

⁴⁸ http://en.wikipedia.org/wiki/Chisholm_v._Georgia

⁴⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Eleventh_Amendment_to_the_United_States_Constitution

⁵⁰ "Georgia v. Brailsford, Powell & Hopton, 3 U.S. 3 Dall. 11 (1794)

deralne vlasti znatno je relativizovalo zaštitu suvereniteta koju državama – članicama pruža XI amandman: tužiocu pomenuti u ovom amandmanu ipak mogu tužiti državu članicu federalnim sudovima ako tužena država pristane na federalnu nadležnost ili ako Kongres SAD, u skladu sa važećim ovlašćenjima za sprovođenje XIV amandmana, ukine ovo izuzimanje iz federalne nadležnosti.⁵¹ Džeј je na položaju vrhovnog sudskega bio do 12. avgusta 1795. godina; zamenili su ga Džon Ratledž (John Rutledge), na dužnosti do 8. marta 1796., i Oliver Elsvort (Oliver Ellsworth), na dužnosti do 1801. godine. Za njihovih mandata nije bilo epohalnih presuda. Za vreme Elsvortovog mandata sud je doneo prvu presudu iz svoje prvostepene nadležnosti, u sporu koji su vodile države Njujork i Konektikat.⁵² Prvi članovi Vrhovnog suda žalili su se na neodgovarajuće tehničke uslove za rad, a ni njihov ugled u početku nije bio na nivou koji je proisticao iz ustavnih normi. Stoga ne čudi što je Džeј odbio ponudu predsednika Adamsa da ponovo bude imenovan za vrhovnog sudskega.⁵³

Maršalova era

Dugi mandat vrhovnog sudskega Džona Maršala (1801 – 1835) predstavlja jedno od najznačajnijih poglavlja u povesti Vrhovnog suda SAD. Njegovo imenovanje u interregnumu između izgubljenih predsedničkih izbora i isteka Adamsovog mandata bilo je deo federalističkih nastojanja da zadrže glavne poluge političke moći i u toku Džefersonove administracije. Zahvaljujući ne samo dužini mandata već i snazi svoje ličnosti, Maršal je izvršio dubok i trajan uticaj na američko pravo i doprineo stabilnosti institucija mlade republike. Već je istaknuta ključna uloga koju je odigrao u uspostavljanju sudske kontrole ustavnosti zakonodavnih akata Kongresa. Kao pristalica snažne federalne vlasti, Maršal je u više navrata široko tumačio njena ustavna ovlašćenja, suprotstavljajući se pokušajima Džefersonovih demokrata da delokrug njenog rada ograniče na područja eksplicitno navedena u Ustavu. Najvažnija sredstva Maršalovog proširivanja federalne nadležnosti bila su regulisanje trgovine između država – članica SAD i ustavna odredba koja nalaže preduzimanje „neophodnih i odgovarajućih mera“ radi ostvarenja ciljeva navedenih u Ustavu. Takvo delovanje Vrhovnog suda dovelo je do njegove povećane političke uloge; od Maršalovog doba Vrhovni sud SAD ima politički uticaj kakav nemaju najviše sudske instance u drugim zemljama.

---

⁵¹ *Fitzpatrick v. Bitzer*, 427 U.S. 445 (1976).

⁵² *New York v. Connecticut* 4 U.S. 1 (1799)

⁵³ <http://www.supremecourtus.gov/about/institution.pdf>

Primer kreativnog tumačenja Ustava predstavlja njegova presuda u sporu *McCulloch v. Maryland* iz 1819. godine. U središtu spora nalazila se sudbina Nacionalne banke SAD, čije osnivanje nije bilo izričito predviđeno Ustavom. Država Merilend pokušala je da posredno onemogući delovanje banke na njenoj teritoriji namećući porez na sve banknote emitovane od banaka koje nemaju povelju izdatu od strane zakonodavnog tela Merilenda.⁵⁴ Budući da je u vreme usvajanja spornog zakona države Merilend Banka SAD bila jedina banka sa sedištem van Merilenda koja je poslovala u toj državi, svima je bilo jasno da je zakon Merilenda uperen posebno protiv interesa Banke SAD:⁵⁵ Džejms Mekalok (James McCulloch), službenik jedne filijale Banke SAD u Merilendu, odbio je da plati porez i pokrenuo parnicu pred lokalnim apelacionim sudom. Predstavnici Merilenda osporili su pravo Kongresa da osniva banke, o čemu ne postoji izričita ustavna odredba. Apelacioni sud je prihvatio takvu argumentaciju, te se Mekalok obratio Vrhovnom суду.

U obrazloženju presude, želeći da umanjii značaj presedana koji Vrhovni sud postavlja 1819. godine, Maršal ističe da se ni Kongres, ni izvršna vlast nijednim svojim aktom nisu odrekli ovlašćenja da osnuju banku; naprotiv, oni su sve do ovog spora delovali pod pretpostavkom da takvo ovlašćenje postoji, istina, bilo je pojedinaca koji su osporavali federalnu nadležnost u ovom području državne delatnosti ali su se oni do sada povinovali presudama prvostepenih sudova, te Vrhovni sud do sada nije razmatrao to pitanje. Čak i bez pozivanja na izričito ovlašćenje dato Kongresu da donosi zakone neophodne i podobne za ostvarivanje ovlašćenja sadržanih u Ustavu, logika zahteva da se, uporedo sa ovlašćenjima, federalnoj vlasti daju i sredstva za vršenje tih ovlašćenja, bez kojih bi ona ostala mrtvo slovo na papiru. Ustavotvorci nisu mogli predvideti budući tehnički ili institucionalni razvoj, ali se federalna vlast ne može lišiti njegovih tekovina s obrazloženjem da one nisu izričito pomene u Ustavu. Ova izvedena ovlašćenja, eksplicitno nepomenuta u Ustavu, nastala zbog okolnosti koje ih čine neophodnim i podobnim, nisu trajna; ona dele sudbinu okolnosti koje su ih proizvele i nestaju kada ih okolnosti učine izlišnim i nepogodnim. Prolaznu prirodu implicitnih ovlašćenja federalne vlasti Vrhovni sud je već utvrdio presudom u sporu *Sturges v. Crowninshield*. Kongres u okviru svojih zakonodavnih ovlašćenja procenjuje da li je neka mera neophodna da bi federalna vlast vršila dužnosti poverene joj Ustavom. On to pravo ocene ne može preneti na neko drugo telo, ne može ovlastiti pojedinca ili grupu da odlučuje umesto njega. Federalnoj vlasti dopušteno je da u

⁵⁴ <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=17&invol=316>

⁵⁵ http://en.wikipedia.org/wiki/McCulloch_v._Maryland

vršenju svojih ustavnih ovlašćenja čini sve ono što nije izričito zabranjeno Ustavom.

Objašnjavajući značenje atributa neophodnosti i podobnosti, koje Ustav pridaje merama Kongresa za ostvarenje izričitih ustavnih ovlašćenja federalne vlasti, Maršal uvodi načelo svrshodnosti: te mere su najkorisnije za ostvarivanje ustavom propisanih ovlašćenja i najbolje odgovaraju ciljevima koje je Ustav postavio pred federalni Kongres. Da to nije slučaj i da se Kongres može služiti samo onim sredstvima koja su absolutno neophodna za vršenje ustavnih ovlašćenja, samo postojanje federalne vlasti bilo bi dovedeno u pitanje, što svakako nije bila namera ustavotvoraca. Banka je odgovarajuće i pogodno sredstvo koje doprinosi efikasnijem upravljanju prihodima i rashodima federalne vlasti, kao i regulisanju nacionalne monete, što predstavlja sastavni deo staranja o međudržavnoj trgovini koje je Ustav izričito poverio federalnoj vlasti. Nije na sudu da odluci da li je i kakva banka najbolje moguće sredstvo za ostvarivanje zadatka određenih Ustavom; on se zadovoljava time što utvrđuje da to sredstvo nije izričito zabranjeno. Osnivanje pravnih lica (corporations) nije cilj, već tek sredstvo koje politička vlast koristi za ostvarenje drugih ciljeva. Njihov je karakter određen karakterom ciljeva kojima ona služe. Vlade država – članica takođe osnivaju pravna lica radi izvršavanja ovlašćenja koja su im poverena; one to čine bez posebnog pozivanja na odredbe sadržane u ustavima država – članica.

Pošto je odbranio ustavnost osnivanja Banke SAD, Maršal dokazuje da vlasti država – članica ne mogu nametati poreske obaveze banci koju su osnovale federalne vlasti. Čineći to, vrhovni sudija razvija teoriju o podeljenom suverenitetu, od suštinskog značaja za sve federativno uređene države. Narod SAD (ne vlade ili narodi država - članica) našao je za shodno da podeli suverenitet, uspostavljajući složeno državno uređenje. On je izvesna ovlašćenja poverio vlastima država – članica, a neka druga ovlašćenja nacionalnoj (federalnoj) vlasti. U takvom uređenju nije teško predvideti mogućnost sukoba između federalne vlasti i vlasti pojedinih država – članica. Anticipirajući takve sukobe, ustavotvorci su jasno odredili okvir za njihovo rešavanje. Sam Ustav i zakoni koje Kongres donese u skladu sa njegovim odredbama predstavljaju najviše pravne akte u SAD i imaju višu pravnu snagu od ustava i zakona pojedinih država – članica nesaglasnim sa njima; Ustav takođe poverava Vrhovnom суду da donosi konačne odluke o svim spornim pitanjima koja proizidu iz primene Ustava i zakona SAD. Dakle, zakoni SAD doneti u skladu sa Ustavom i na osnovu njega moraju imati najveću pravnu snagu, bez obzira na bilo kakve zakone država – članica. Vrhovni sud vodi računa kako o pravima federalne vlasti tako i o pravima država – članica, ne dopuštajući da bilo koja vlast zadre u nadležnost druge vlasti. U konkretnom slučaju, ako bi se pravo

Kongresa da osniva nacionalnu banku i njene filijale na teritorijama država – članica moglo uskladiti sa pravom država – članica da oporezuju fizička i pravna lica na svojoj teritoriji, sud će podržati oba prava. Ako se pak oporezivanjem filijala nacionalne banke dovodi u pitanje ostvarivanje onih njenih funkcija zbog kojih ju je Kongres osnovao na osnovu implicitnih ovlašćenja iz Ustava, sud daje prednost vršenju prava federalne vlasti nad pravima država – članica.

Istina, Maršal ističe značaj finansijskog suvereniteta za ukupan ustavni položaj država – članica. On ističe da se jedini deo tog suvereniteta koji je Ustavom izričito prenet na SAD odnosi na zabranu da države – članice uvođe dažbine na uvoz i izvoz robe i sličnu zabranu oporezivanja međudržavnog saobraćaja. Narod SAD je uvek iznova najsvećanije uveravan da je pravo država – članica da ubiru poreze, uz izuzetak izričito naveden u Ustavu, sveto i neotuđivo, da države – članice zadržavaju svoju finansijsku vlast u najapсолutnijem i najneograničenijem smislu i da bi svaki pokušaj nacionalne (federalne) vlade da ih ometa u vršenju te vlasti predstavljalo nasilno preuzimanje vlasti bez ikakvog uporišta u ma kojem odeljku ili rečenici ustavnog teksta. Odgovarajući na takve argumente pristalica punog suvereniteta država – članica, Maršal ukazuje da bi praktična posledica priznavanja prava država – članica da nametnu poreze federalnim ustanovama bila prihvatanje realne mogućnosti da države – članice fiskalnim merama onemoguće delovanje federalnih ustanova na svojoj teritoriji. Priznavanjem takvog prava ugrozilo bi se pravo federalnih ustanova, u ovom slučaju Nacionalne banke SAD, da deluju na teritoriji država članica, dok se njegovim uskraćivanjem ne bi ugrozilo funkcionisanje vlasti država – članica, niti ustanova koje su te države osnovale. Na osnovu toga, Maršal je izveo zaključak da država Merilend ne može oporezovati filijalu nacionalne banke SAD a da time ne prekrši Ustav.

Shvatanja izneta u ovoj presudi imala su ogroman značaj za dalji institucionalni razvoj federalne vlasti u SAD. Doktrina o implicitnim ovlašćenjima i nužnosti i podobnosti kao ustavnim osnovima federalnog zakonodavstva omogućila je nesmetani pravni, politički i privredni razvoj SAD bez narušavanja ustavnog kontinuiteta. Istim ciljevima doprinosile su i druge Maršalove presude kojima je delotvorno proširivana nadfležnost federalne vlasti. Slično dejstvo imala je presuda u sporu *Gibbons v. Ogden* iz 1824. godine.⁵⁶ Država Njujork dala je Robertu Fultonu i Robertu Livingstonu isključivo ptavo da obavlaju parobrodski saobraćaj između nje i susednog Nju Džersija. Oni su ovlastili Arona Ogdena (Aaron Ogden), brodara iz Nju Džersija, inače biv-

⁵⁶ http://en.wikipedia.org/wiki/Gibbons_v._Ogden

šeg senatora i guvernera države Nju Džersi, da obavlja prevoz parobrodom između Njujorka i Elizabet Pointa (Elizabeth Point) u Nju Džersiju. To nipošto nije bio usamljen primer korupcije u upravi država – članica tokom rane istorije SAD. Tomas Gibons (Thomas Gibbons) vodio je konkurentsku brodarsku firmu koja je imala dozvolu za rad na spornoj liniji izdatu od strane federalnog Kongresa. Pravo na eksploataciju brodske linije bilo je, dakle, povezano sa ovlašćenjima federalnih i državnih vlasti da regulišu odvijanje plovidbe na međudržavnim linijama. Spor je privukao veliku pažnju javnosti; obe strane angažovale su najpoznatije advokate tog doba. Ogden je od njujorskog suda dobio presudu da njegov konkurent ne može obavljati prevoz na spornoj liniji uprkos dozvoli koju je izdao Kongres. Obavljanje brodarskih usluga sud države Njujork smatrao je delatnošću različitom od trgovine, na koju se stoga ne primenjuje odredba Ustava o međudržavnoj trgovini kao predmetu federalnog zakonodavstva. Gibons se protiv te presude žalio Vrhovnom суду SAD. U presudi donetoj u korist podnosioca žalbe vrhovni sudija Maršal ističe da se teško može zamisliti regulisanje međudržavne trgovine koje ne bi obuhvatalo zakone koji se tiču plovidbe.⁵⁷ Štaviše, on tvrdi da su ovlašćenja Kongresa da reguliše plovidbu između država – članica eksplisitno sadržana u Ustavu kao da je u ustavnom terkstu posle reči „trgovina“ dopisana reč „plovidba“. Vrhovni sud je zaključio da ovlašćenje Kongresa da reguliše međudržavnu trgovinu treba da se protegne na sve vidove te trgovine, dakle i na održavanje brodskog saobraćaja na međudržavnim linijama i da to ustavno ovlašćenje ima veću pravnu snagu nego suprotne odredbe zakona pojedinih država – članica. Ako je, kako se oduvek smatralo, suverena vlast Kongresa – mada ograničena na Ustavom utvrđene predmete – potpuna i neograničena u okviru tih predmeta, njegova nadležnost u regulisanju spoljne i međudržavne trgovine jednako potpuna kao nadležnost zakonodavnog tela u unitarno uređenoj državi. Maršalovo široko tumačenje Ustava omogućava da se u federalnu nadležnost uključe bezmalо sva privredna pitanja, jer su sva ona u manjoj ili većoj meri povezana sa trgovinom koja prelazi međe država – članica. Razumljivo je što je na ovu krajnje ekstenzivnu interpretaciju Ustava kasnije usledila reakcija u vidu ograničavanja ekonomskog suvereniteta federalne vlasti. Krajem XIX veka u presudi u sporu *United States v. E. C. Knight Co.*, Vrhovni sud izneo je shvatanje da je proizvodnja – u ovom slučaju rafinacija šećera – lokalne delatnost, na koju se ne proteže nadležnost Kongresa da reguliše međudržavnu trgovinu.⁵⁸ Ovo shvatanje preovlađivalo

---

⁵⁷ <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=22&invol=1>

⁵⁸ <http://www.tourolaw.edu/Patch/Knight/>

je u praksi Vrhovnog suda do kraja tridesetih godina XX stoljeća, kada Vrhovni sud, čiji je sastav izmenjen brojnim Ruzveltovim imenovanjima sudija, priznao federalnu nadležnost u oblasti proizvodnih delatnosti. Treba, međutim, naglasiti da se federalna nadležnost u privrednim pitanjima, bez obzira na promene u shvatanju ciljeva ekonomске politike federalne vlasti, nikad nije vratila u uske okvire kakvi su postojali pre presude u sporu *Gibbons v. Ogden*.

U sporu *Martin v. Hunter's Lessee*, presuđenom 20. marta 1816. godine,⁵⁹ Vrhovni sud prvi put je uzeo razmatranje presudu suda države – članice u sporu koji se ticao primene federalnih zakona. Tokom Rata za nezavisnost Virdžinija je, poput drugih pobunjenih američkih kolonija, donela zakon o konfiskaciji nepokretne imovine lica koja su podržavala britansku vlast. Jedan od onih kojima je oduzeta imovina, Deni Martin (Denny Martin), pokrenuo je parnicu tvrdeći da ugovori zaključeni između SAD i Velike Britanije predviđaju vraćanje oduzetih nepokretnosti bivšim pristalicama Britanije. Vrhovni sud Virdžinije odbacio je njegov zahtev, ne zato što je smatrao da virdžinijski zakoni imaju veću pravnu snagu od međunarodnih obaveza SAD već zato što se – po tumačenju tog suda – ugovor sa Britanijom nije ticao dotičnog spora. Martin se obratio Vrhovnom суду SAD. U postupku po žalbi, najviša sudska instanca SAD nije se složila s takvim tumačenjem, smatrajući da odredbe ugovora sa Britanijom treba primeniti u rešavanju predmetnog spora; Vrhovni sud SAD vratio je spor na ponovno razmatranje virdžinijskom vrhovnom суду. Najviši sud Virdžinije je, međutim, potvrdio prвobитну presudu, tvrdeći da američki Vrhovni sud nema nadležnost u sporovima pokrenutim pred sudovima država – članica. Poništivši u postupku po ponovljenoj žalbi drugu presudu virdžinijskog suda, Vrhovni sud SAD utvrdio je sopstvenu drugostepenu nadležnost u svim sporovima koji se odnose na primenu federalnih zakona. Mada je Maršal napisao većinu obrazloženih presuda donetih za njegovog mandata, ovu presudu, donetu jednoglasnom odlukom, napisao je Džozef Stori (Joseph Story); Maršal je tražio izuzeće zato što je sa svojim bratom sklopio ugovor o kupovini zemljišta koje je bilo predmet spora. Stori se najpre suprotstavio tvrđenju da federalna sudska vlast proističe iz volje država – članica i da stoga nema pravo da menja presude sudova država – članica. Na osnovu istorije i preambule Ustava jasno je da su federalni sudovi svoju vlast dobili neposredno od naroda SAD, a ne od država – članica. On zatim navodi izričitu odredbu čl. III, st. 2 Ustava da će u svim drugim slučajevima prethodno pomenuti Vrhovni sud imati drugostepenu nadležnost i tvrdi da ona predstavlja izričit osnov prava Vrhovnog suda da preispituje pre-

⁵⁹ http://en.wikipedia.org/wiki/Martin_v._Hunter%27s_Lessee

sude sudova država – članica. Da Vrhovni sud SAD nema tu nadležnost, ni vrhovni sudovi država – članica ne bi imali nadležnost u nekom sporu koji se na bilo koji način tiče federalnog zakonodavstva, pošto bi u tom slučaju federalni Vrhovni sud bio lišen drugostepene nadležnosti. Time bi se sudovi država – članica sami odrekli velikog dela svoje prvostepene nadležnosti. Iz prava sudova u državama – članicama da presuđuju sporove na koje se primenjuje federalno zakonodavstvo nužno proističe drugostepena nadležnost Vrhovnog suda SAD u takvim sporovima. Štaviše, čl. IV, st. 2 Ustava propisuje da Ustav, federalni zakon doneti na osnovu njega i međunarodni ugovori koje sklope SAD imaju veću pravnu snagu od ustava, zakona i ugovora država članica, iz čega proističe da i tumačenje federalnih propisa koje daju federalni organi imaju veću pravnu snagu od tumačenja tih propisa od strane organa država – članica. Stori skreće pažnju da je Vrhovni sud SAD već poništavao neustavne akte izvršne i zakonodavne vlasti u državama – članicama; nema ničeg principijelno novog u njegovoj kontroli sudske grane vlasti u državama – članicama. Samo posredstvom pune drugostepene nadležnosti Vrhovnog suda SAD može se obezbediti jednoobrazna primena federalnog zakonodavstva na celoj teritoriji SAD.

Presudom u sporu *Cohens v. Virginia* iz 1821. godine Maršal je suprematiju federalnog pravosuđa proširio i na krivičnopravnu oblast: Vrhovni sud SAD može preispitati presude vrhovnih sudova država – članica u krivičnim sporovima ako stranka u sporu tvrdi da su presudom državnog suda povređena njena ustavna prava. Vrhovni sud SAD je u konkretnom slučaju potvrdio presudu virdžinijskog vrhovnog suda, ali je Maršal iskoristio priliku da afirmiše suprematiju federalnog nad državnim pravosuđem. Reakcija Virdžinije pokazuje da su njeni političari bili svesni dalekosežnih implikacija ove presude: iako je njom potvrđena presuda virdžinijskog Vrhovnog suda, ona je proglašena ništavom i neobavezujućom za državne organe Virdžinije.

Maršalovi opšti politički pogledi bili su bliski federalistima, stranci koja se zalagala za jačanje centralne vlasti i obuzdavanje demokratskih tendencija nasleđenih iz revolucionarnog razdoblja i inherentno prisutnih u Ustavu. Takvi njegovi stavovi uticali su na restriktivno tumačenje prvih deset amandmana na Ustav poznatih kao Povelja o pravima (Bill of Rights), izraženo u presudi u sporu *Barron v. Baltimore* iz 1833. godine.⁶⁰ Džon Baron (John Barron), vlasnik doka u baltimorskoj luci tužio je gradsku upravu Baltimora zbog toga što su građevinski radovi izvedeni po nalogu uprave zasuli dok u njegovom vlasništvu onemogućivši pristajanje većine brodova. Baron se u zahtevu za

---

⁶⁰ http://en.wikipedia.org/wiki/Barron_v._Baltimore

naknadu štete pozvao na federalni Zakon o pravima, koji je garantovao nepovredivost privatne svojine. Prvostepeni sud dosudio je Baronu naknadu štete u iznosu od \$4,500, ali je apelacioni sud ukinuo tu presudu. Vrhovni sud preudio je da slobode garantovane V amandmanom, posebno obaveza vlasti da daju pravičnu naknadu za privatnu imovinu eksproprisanu zbog javnih potreba, obavezuju samo federalne vlasti, ne i vlasti država – članica. Obrazlažući jednoglasnu odluku suda, Maršal je istakao da ovi amandmani ne sadrže nijedan izraz koji bi ukazivao da njih treba da primenjuju vlasti država – članica.⁶¹ Kasnije je Vrhovni sud u više navrata potvrđivao stav da odredbe prvih deset ustavnih amandmana ne obavezuju vlasti država – članica. Međutim, od početka XX veka Vrhovni sud koristi odredbu XIV amandmana da nijedna država – članica SAD neće oduzeti život, slobodu ili imovinu ma kom licu bez odgovarajućeg pravnog postupka kako bi prinudio vlasti država – članica da poštuju slobode garantovane Poveljom o pravima.

Veliki istorijski značaj imala je i presuda Vrhovnog suda u sporu *Trustees of Dartmouth College v. Woodward*, izrečena 2. februara 1819. godine.⁶² Spor je nastao kada je upravno telo koledža smenilo njegovog predsednika, što je navelo zakonodavce Nju Hempšira da pristupe pretvaranju koledža iz privatne u javnu ustanovu. Time je, međutim, bila povređena osnivačka povelja koju je još 1769. koledžu dao engleski kralj. Nastojeći da po svaku cenu spreči smenjivanje predsednika koledža, zakonodavna skupština Nju Hempšira poverila je, suprotno osnivačkoj povelji, pravo imenovanja predsednika guverneru države. Upravno telo koledža žalilo se Vrhovnom судu tvrdeći da je sporna odluka zakonodavaca neustavna jer se njom narušava Ustavom za jamčeno pravo privatne svojine. Presudom Vrhovnog suda poništeni su svi akti zakonodavne skupštine Nju Hempšira koji su u suprotnosti sa osnivačkom poveljom koledža. Maršalovo obrazloženje zasnivalo se na učenju o nepovredivosti ugovora, doktrini koju je Vrhovni sud već ranije prihvatio presudom u sporu *Fletcher v. Peck* iz 1810. godine, kojom je utvrđena neustavnost naknadnog zakonskog poništavanja kupoprodajnog ugovora.⁶³ Sud je smatrao da osnivačka povelja dartmautskog koledža ima karakter ugovora zaključenog među privatnim licima, uprkos tome što je jedna od ugovornih strana bio engleski kralj. Mada SAD nisu više britanska kolonija, osnivačka povelja koledža i dalje proizvodi pravna dejstva zato što Ustav zabranjuje državama –

⁶¹ <http://caselaw.lp.findlaw.com/scripts/getcase.pl?court=US&vol=32&invol=243>

⁶² http://en.wikipedia.org/wiki/Trustees_of_Dartmouth_College_v._Woodward

⁶³ http://en.wikipedia.org/wiki/Fletcher_v._Peck

članicama donošenje zakona kojima se menjaju već utvrđene ugovorne obaveze.

Ovde su navedene samo neke od najvažnijih presuda Vrhovnog suda tokom Maršalovog mandata. Njima su položeni čvrsti i trajni temelji celokupnom budućem tumačenju Ustava. To, naravno, nije apsolutno isključivalo svaku mogućnost drugačije interpretacije ustavnih normi, niti je u potpunosti zaustavilo evoluciju američkog ustavnog prava, ali ju je značajno usporilo i usmerilo u pravcu određenom tada preovlađujućim pravnopolitičkim shvatnjima. U izvesnom smislu može se tvrditi da su presude Vrhovnog suda s njihovim pravnoteorijskim obrazloženjima ako ne značajniji, onda svakako sadržajniji izvor ustavnog prava od samog ustavnog teksta. Ta činjenica bila bi nezamisliva bez precedentne prirode američkog prava i osobenog položaja Vrhovnog suda prema zakonodavnoj i izvršnoj vlasti, samostalnijeg nego u većini drugih pravnih sistema.

Predrag Vukasović, MA
Institute of Comparative Law, Belgrade

THE UNITED STATES SUPREME COURT – ORGANIZATION, FUNCTIONS, EARLY HISTORY

The United States' Supreme Court (USSC) is the highest body of judiciary in USA. Its powerful position reflects the entire status of government's judicial branch in American political system, marked by a complex play of independence and interdependence. It is often said that judiciary is more equal than other two branches - executive and legislature. American social, economic, even political history is able to be written in terms of Supreme Court's decisions, as well as through the usually applied succession of the presidential administrations. The present contribution ought to examine the Supreme Court's role in the working of USA Constitution. The main stress is laid upon its function as a kind of Constitutional Tribunal of the continental legal systems. The key organizational guarantees of its independence, as well as the inherent limits of their effectuality are reviewed. Its members are appointed by President with Senate's approval. The independence from executive and legislative branches is due to their unlimited term of office, the clear-cut sphere of its jurisdiction and the precedent na-

ture of American legal system, inherited from English common law. The US Supreme Court can be defined as specific combination of an appeal, cassation and constitutional tribunal. Besides, it has some very restricted original competences. But the Court's politically most important power is to declare every executive or legislative act null and void unless its provisions are consistent with USA Constitution. For this reason, every President endeavored to have its makeup favorable to his own policies, using his right to appoint its members for creating a majority prone, capable and ready to support him. The executive's influence on Supreme Court is reflected into divisions and disagreements among its own members, aligned with the conservative, mainstream and liberal wings of political spectrum. These differences have ever existed in the highest American tribunal, but they are increasingly sharpened from Reagan's conservative revolution onwards. The particular attention is paid to the formative period of Supreme Court's history. Few seminal decisions are cited in order to illustrate the means by which Supreme Court was, through the interpretation of constitutional provisions, shaping the entire political and legal system of newly-founded Republic

Key words: Supreme court; organization, functions, history, USA Constitution.